

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Diplomová práce

Výchova v rodině a volný čas dětí mladšího školního věku

Vypracoval: Jana Marešová
Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2014

Abstrakt

Tato práce se zaměřuje na shrnutí poznatků z oblasti výchovy a volnočasových aktivit dětí mladšího školního věku. Jedním z důležitých faktorů při výběru volnočasové aktivity, či naopak neaktivnosti dětí jsou rodiče a styl jejich rodinné výchovy. Ve své práci vycházím z teoretických poznatků soudobé literatury o jednotlivých typech výchovy v rodinách. Zaměřuji se na věkové zvláštnosti vývoje, jejich popis a vlivy jednotlivých typů výchovy v daném období. V praktické části se pokusím potvrdit nebo vyvrátit všeobecné přesvědčení o volnočasových aktivitách dnešních dětí. Pro svůj výzkum jsem zvolila žáky druhých a čtvrtých tříd, kvůli možnostem porovnání rozdílů v jejich zájmech. Nedílnou součástí je i zaměření se na styly výchovy u těchto žáků. Představu nám pomůže dotvořit přehled trestů a pohled dětí na jednotlivé tresty.

Klíčová slova:

volnočasové aktivity, volný čas, typy výchovy, děti mladšího školního věku

Abstract

This thesis is focused on summarising knowledges from the field of education and childrens free time activities of primary school age. One of the most important factors while choosing a leisure activity of children, or on contrary inactivity, are parents and the style of their family upbringing. My thesis is based on theoretical findings of contemporary literature of various types of education in families. I focus on age-specific evolution, its description and effects on different types of education in a given period. In the practical part I will try to prove or disprove general perception of leisure activities of children today. For my research I have chosen pupils of second and fourth grade of primary school, due to the possibility to compare the differences in their interests. An integral part is focusing on styles of education of these pupils. The idea will help us complete the list of punishments and the sight of children on individual way of disciplination.

Keywords:

leisure activities, leisure, types of education, primary school children

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 9. 1. 2014

Marešová Jana

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce za trpělivost a rady k vypracování práce. Dále bych ráda poděkovala svým rodičům a všem, kteří mě během studia podporovali.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Vývoj dítěte.....	10
2.1 Novorozenec	10
2.2 Kojenec	10
2.3 Batole	11
2.4 Předškolní věk.....	11
2.5 Mladší školní věk.....	12
2.6 Střední školní věk a pubescence	13
2.7 Starší školní věk a adolescence.....	14
3. Výchova dítěte	15
3.1 Výchovné styly	16
3.1.1 Výchovný styl autokratický	16
3.1.2 Výchovný styl liberální.....	16
3.1.3 Výchovný styl demokratický	17
3.2 Typy výchovy	17
3.2.1 Tvrdá, tyranská výchova.....	17
3.2.2 Hypersocializující typ výchovy	17
3.2.3 Egocentrická výchova.....	18
3.2.4 Autokratická výchova	18
3.3 Extrémní pojetí výchovy.....	18
3.4 Současné trendy v pojetí výchovy	19
3.5 Metody výchovy	20
3.6 Nekázeň ve výchově	21
3.6.1 Možnosti předcházení nekázní	22
4. Výchova a volný čas	23
4.1 Pedagogika volného času.....	24
4.2 Tendence výchovy ve volném čase	24
4.3 Cíle výchovy ve volném čase	24
4.4 Volnočasové aktivity	24
4.4.1 Činnost a aktivita dětí	24
4.4.2 Výběr volnočasových aktivit	25
4.5 Jedinec ve volnočasovém vzdělávání	27

5. Cíle a zaměření výzkumu	29
5.1 Výzkumné předpoklady	29
5.2 Vzorek respondentů	29
5.3 Prezentace dílčích výsledků výzkumu	30
5.3.1 Odpověď na otázku číslo 1: Způsob dopravy do školy	31
5.3.2 Odpověď na otázku číslo 2: Činnosti, kterým se respondenti věnují po příchodu ze školy.....	31
5.3.2.1 Sport.....	31
5.3.2.2 Hra na hudební nástroj.....	34
5.3.2.3 Výuka cizích jazyků.....	37
5.3.2.4 Sběratelství.....	39
5.3.2.5 Ostatní zájmy.....	41
5.3.3 Odpověď na otázku číslo 3: Jaké kroužky děti navštěvují?.....	44
5.3.4 Odpověď na otázku číslo 4: Kdo daný kroužek dítěti vybral?.....	46
5.3.5 Odpověď na otázku číslo 5: Kdo zájmové kroužky vede?.....	49
5.3.6 Odpověď na otázku číslo 6: Z jakého důvodu dítě nenavštěvuje žádný kroužek?.....	50
5.3.7 Odpověď na otázku číslo 7: Jak často žáci navštěvují školní družinu?.....	52
5.3.8 Odpověď na otázku číslo 8: Co se stane, pokud neposlechnete své rodiče?.....	54
5.3.9 Odpověď na otázku číslo 9: Jaký trest nemáš rád?.....	56
5.3.10 Odpověď na otázku číslo 10: Kvůli čemu se na tebe rodiče nejvíce zlobí?.....	57
5.3.11 Odpověď na otázku číslo 11: Jaký byl nejhorší trest, jaký jsi kdy dostal?.....	60
6. Diskuse.....	62
7. Závěr.....	64

1 Úvod

Pod pojmem žák nebo dítě mladšího školního věku se skrývá obrovské množství informací a skutečností, které si zaslouží naší pozornost. Děti a jejich svět zkoumáme z různých hledisek, za účelem zlepšení jejich životních podmínek, vzdělanosti, připravenosti na život, ale i správného vývoje. Odpovídající psychický, duševní a tělesný vývoj je důležitým základem pro každého jedince.

Získané poznatky z oblasti vývojové psychologie, psychologie osobnosti a pedagogiky jsou vodítkem především pro rodiče, práci v sociálních oblastech, ve školství a mimoškolním vzdělávání. Z mého pohledu pedagoga se tyto oblasti postupně vyvíjejí, mění, a proto je důležité se s nimi neustále seznamovat a přizpůsobovat jim svou práci a přístup k dětem.

U dětí mladšího školního věku lze předpokládat dostatek času pro mimoškolní aktivity, a proto je tento čas důležitou součástí při jejich vývoji a výchově. Aktivní či pasivní trávení času se promítá nejen do školního období života, ale jedinec si je přenáší i do dospělosti, někdy dokonce do svého stáří. Otázkou je, jakým způsobem a do jaké míry bychom měli dítě v této oblasti ovlivňovat.

Každý rodič i pedagog může mít odlišné představy o správném výběru volnočasových aktivit a stejně se mohou rozcházet jejich názory ohledně výchovy dětí. Proto se ve své práci zajímám o aspekty výchovy v rodinách a jejich vliv nejen na dítě, ale i jejich způsob trávení volného času. Jak je dítě ovlivněno rodiči, školou, spolužáky či médii. Tradičně bylo postavení dítě – rodič na jiné úrovni než dnes. Stačí porovnat pohled našich prarodičů, rodičů, nás samotných a konfrontovat to se současným stavem. Kterým směrem se dnes výchova ubírá? Je tento směr správný?

Cílem diplomové práce je shrnout v teoretické rovině jednotlivá období vývoje dítěte a popsat všechny výchovné možnosti v závislosti na věku dítěte. Vymezit pojem volný čas a volnočasová aktivita. Jaký mají v životě a vývoji dítěte význam. Shrnutí organizace a instituce zabývající se volným časem dětí mladšího školního věku a nabídku volnočasových aktivit.

V závěrech se pokouším doložit, že faktorem, který může do značné míry ovlivnit volnočasové zaměření dítěte, stálost jeho výběru volnočasových kroužků i

pohled na následky svého jednání je styl výchovy v jednotlivých rodinách. Za ukazatel stylu výchovy považují výběr trestů u dnešních rodičů a jejich reakce na chování dětí. Stejně tak je zajímavý pohled dítěte na jednotlivé tresty a to, jak je přijímá.

Teoretická část

2 Vývoj dítěte

Každý jedinec je jedinečnou osobností, která je formována vlivy prostředí, ve kterém vyrůstá a vlivem působení dalších jedinců v jeho bezprostředním či vzdálenějším okolí. Důležitý je i jeho psychomotorický vývoj, který probíhá u většiny zdravých jedinců téměř stejným způsobem. Průběh tohoto vývoje dělíme podle věku do několika kategorií.

2.1 Novorozenec

Novorozenecké období je podle Špaňhelové vymezeno narozením dítěte až do jednoho měsíce života. Dítě se musí adaptovat na nové prostředí a začít samostatně dýchat. Novorozenec spí většinu dne. Projevuje se pláčem, kterým reaguje na své tělesné potřeby. Rozezná světlo a tmu. Dítě ještě nemá vyvinutou termoregulaci, proto je jeho tělesná teplota nižší. Nejlepší vzdálenost pro vnímání podnětů, slyšitelnost hlasu a ostatních zvuků je u novorozence 25-30 cm. Toto období klade velké nároky na rodiče, kteří se učí o dítě pečovat a rozpoznat jeho potřeby (Špaňhelová, 2008).

2.2 Kojenec

Kojenecké období trvá od jednoho měsíce do jednoho roku života dítěte (Špaňhelová, 2008). Kojenec otáčí hlavičkou do stran, rozeznává předměty do vzdálenosti 15 cm, reaguje na hlasité podněty a dokáže opětovat úsměv. Ve třetím měsíci zvládne držet menší předmět př. chrastítko, kousátko. Po položení na břicho se zvládne přetočit. V pátém až šestém měsíci dítě rozeznává obličej a dokáže se vzepřít na rukách. V sedmém až osmém měsíci děti uchopují a pouštějí hračky podle potřeby, reagují na své jméno. Pokud dítě přidržujeme, staví se na nohy. Kojenec v tomto období reaguje na věci, které jsou dál z jeho dosahu a pokouší se k nim dostat blíže. Devátý až dvanáctý měsíc života se vyznačuje používáním slov máma a táta, dítě leze po čtyřech a zvládne chodit s oporou. Ke konci tohoto období přestává být vyživováno přirozenou výživou, kterou nahrazuje výživa umělá (Špaňhelová, 2008), (Matějček, 1998).

Kojenecké období lze považovat za první okamžiky, kdy rodiče mohou začít vychovávat své dítě cíleně.

2.3 Batole

Pojmem batole označujeme dítě od jednoho roku do tří let. V tomto období dochází k rozvoji řeči. Dítě rozšiřuje svou slovní zásobu. V jednom a půl roce by dítě mělo umět 30 slov, ve dvou letech 200 – 300 slov, na konci tohoto období zvládá dítě až 700 slov. Ve třech letech má dítě zcela vyvinutý mléčný chrup.

Kolem třetího roku by dítě mělo mít hygienické návyky a umět komunikovat se svými vrstevníky. Učíme dítě reagovat na náš zákaz. Do života batolat zasahují ostatní členové rodiny, jako jsou sourozenci, prarodiče, či další příbuzní a známí rodiny.

Nejdůležitější je přiměřeně korigovat dětské chování. Pravidla v tomto věku poskytují dítěti pocit bezpečí a jistoty (Špaňhelová, 2008), (Matějček 1998).

Mertin zdůrazňuje v tomto období rozvoj hrubé a jemné motoriky. „*Motorika, tj. mimo jiné vůlí řízené ovládání tělesných funkcí, je zejména v prvních obdobích těsně spojena s vývojem mozku a zdokonaluje se ruku v ruce s jeho postupným dozráváním.*“ (Mertin, 2011, s.126)

Kolem třetího roku se u dětí objevuje období vzdoru.

2.4 Předškolní věk

Předškolní věk spadá podle Hájka do období tří až šesti let (Hájek, 2008). Většina dětí navštěvuje mateřské školky. Dítě musí zvládat lehké samoobslužné činnosti, mít hygienické návyky, srozumitelně mluvit a komunikovat s vrstevníky. Tělo dětí se nadále vyvíjí, roste a dochází k osifikaci kostí. Děti se zajímají o nové věci a vše zkoumají. Začátkem tohoto období začíná být důležitý i volný čas dítěte. Předškoláci potřebují dostatečný prostor pro své hry. Prostřednictvím her se dítě učí, ale zároveň i odpočívá. Zpravidla se děti rychleji unaví, proto by součástí jejich denního režimu měl být i odpolední spánek.

Názory na odpolední spánek dětí se dnes velmi liší. Většina mladých matek tráví velkou část dne mimo domov, a děti tak nemají možnost odpočinout si v klidném prostředí (Hájek, Hofbauer, Pávková 2008).

Pelikán se u dětí tohoto věku zaměřuje na pohled sebereflexe. Mezi předškolní věk zařazuje děti ve věku od dvou do pěti let. Toto období je vyznačeno změnou intelektu. Dítě si osvojuje řeč a sociální role. Učí se komunikovat se svým okolím. Poznává, jaké chování je žádoucí a které naopak ne (Pelikán, 2007).

Důležitým bodem je nástup dítěte do mateřské školky. Děti se kolem čtyř let osamostatňují, je vhodné je v samostatnosti podporovat a zajistit jejich komunikaci s vrstevníky (Mertin, 2011).

Ještě před nástupem do školky je nutné naučit dítě základní sebeobsluhu. Objevuje se otázka PROČ? Špaňhelová v tomto směru zdůrazňuje: „*Do čtyř let by mělo být podle Světové zdravotnické organizace ukončeno učení dítěte chodit na nočník.*“ (Špaňhelová, 2008, s. 46)

V dnešní době převládá trend, zařazovat předškolní děti do kroužků, které pořádají školky nebo jiná volnočasová zařízení. Avšak pozornost dětí je pouze krátkodobá, proto je potřeba se jim přizpůsobit.

Rodiny s dětmi předškolního věku dnes mají zájem především o výuku cizích jazyků formou her a písni. Nenáročnou a hravou formou se předškolní děti jazyky lehce učí. Tyto aktivity nabízejí mateřské školky i některá dětská centra.

Za nevhodný přístup považují zařazení velkého množství aktivit během dne či týdne. Dítě nemá dostatek času pro fantazii a hru a může docházet k jeho přetěžování. Tímto přístupem řeší někteří vyčerpání rodiče zabavení předškoláků nebo jakousi formu hlídání.

2.5 Mladší školní věk

V mladším školním věku nastupují děti do školy a prochází prvním stupněm základních škol. Věkově je toto období vymezováno šestým až jedenáctým rokem života. Nejdůležitějšími tělesnými znaky jsou růst do výšky a výměna mléčných zubů v trvalý chrup. Při nástupu do školy je pozornost dítěte ještě nestálá, ale postupem času se zvyšuje (Hájek, Hofbauer, Pávková 2008).

Při vstupu do školy se dítě stává žákem. Většina dětí se do školy těší. Autoritou pro každého žáka by se měla stát paní učitelka nebo pan učitel. Dítě v tomto věku může k učiteli vzhlížet, mít ho rádo a přivlastňovat si ho. Postupně si musí zvykat na nová pravidla. I pravidla pro komunikaci s učitelem (Pelikán, 2007).

Rodiče i pedagogové by měli dbát na správné držení těla a omezit nošení nepřiměřené zátěže. Při nadměrném zatěžování kostry dítěte, dochází v tomto věku často k deformování páteře – skolióze. Na danou situaci reaguje většina škol zdravotní tělesnou výchovou, která napomáhá ke zmírnění příznaků nebo prevenci lordóz, kyfóz a skolióz.

Žáky v tomto věku začíná ovlivňovat škola, pedagogové a spolužáci. Sami rozhodují o svých kamarádech. Jsou na ně kladeny větší požadavky. Adaptují se na nové prostředí školy, musí přijímat novou autoritu a školní pravidla. Dětem přibývají nové povinnosti v podobě udržení pozornosti po stanovenou dobu a plnění domácích i školních úkolů.

Velmi důležitou součástí by se nově měly stát i volnočasové aktivity, které si dítě může vybrat samo, nebo mu pomáhají rodiče. Volnočasové aktivity jsou dobrovolné, proto by dítě měly bavit. Nepříznivý vliv může mít výběr rodiče, který si prostřednictvím dítěte bude plnit své představy.

Matějček a Pokorná specifikují dítě v tomto období projevem dědičných vlivů, které mají vliv na tělesnou konstituci těla (Matějček, Pokorná, 1998). Tyto tělesné typy se dělí na 2 vyhraněné skupiny:

ASTHENIK - Vytáhlé dítě štíhlé postavy a lehkou kostrou.

PYKNIK – Právý opak astenického dítěte. Dítě je menší obéznější postavy, kde nad svaly převládají tukové buňky.

Ostatní děti se pohybují někde uprostřed těchto typů. Zároveň upozorňují na nutnost přizpůsobit typ stravy přímo každému dítěti. Pokud je dítě štíhlé a nemá potřebu větší konzumace jídla, je třeba vybírat kaloricky hodnotnější jídlo. U opačného typu obéznějších dětí je potřeba vybírat potraviny, které nepodporují nárůst tuku v těle (Matějček, Pokorná 1998).

2.6 Střední školní věk a pubescence

U každého jedince dochází k rozvoji fyzické, psychické a sociální stránky. Jejich rozvoj však není stejnoměrný. Proto v této době dochází u pubescentů k rozpolcenosti pocitů. Navzdory navenek působícímu nezájmu jsou jedinci velice citliví na hodnocení své osoby (Pelikán, 2007).

Tímto obdobím procházejí žáci druhého stupně základní školy

(11. -15. rok života). Mají snahu začlenit se do určité skupiny – party. Psychika těchto žáků bývá více labilní a často reagují nepřiměřeně. Jsou vzdorovití vůči autoritám. Hledají vlastní styl, nové životní vzory. Jejich tělo pohlavně dospívá.

2.7 Starší školní věk a adolescence

Starší školní věk a adolescence připadají na 15. – 20. rok života jedince. Nejčastěji sem patří žáci středních škol, středních odborných škol a učilišť. Na začátku období ještě převládají znaky pubescence – citová nestálost, změny a prudké reakce. Postupně se vše uklidňuje. Rozum a inteligence dosahují svého vrcholu (Hájek, Hofbauer, Pávková 2008).

Matějček a Pokorná datují období dospívání u chlapců mezi 10. a 19. rokem u dívek pak mezi 8. až 18. rokem života (Matějček, Pokorná 1998). Z čehož vyplývá, že dívky dospívají dříve než chlapci. Tento vývoj se týká tělesného i mentálního vývoje a pohlavní zralosti jedinců. Během tohoto období nazývaného puberta se v těle mění hladiny hormonů, se kterými se tělo dospívajícího člověka snaží vyrovnat. Proto jsou velmi časté změny nálad i fyzické kondice (Matějček, Pokorná 1998).

Dospívající jedinec má potřebu se začlenit do skupiny, s jejímiž názory se částečně nebo úplně ztotožňuje. Jedinec je v tuto dobu citově labilní a lze ho snadno ovlivnit. Často pak přejímá názory i od radikálních či jiných společností odmítaných skupin.

3 Výchova dítěte

Pojem výchova je pedagogickým slovníkem vymezen jako: „*Proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji*

(Průcha 2008, s. 277).“

To, jakým způsobem bude dítě reagovat na výchovu, ovlivňuje několik faktorů:

- zkušenosti vychovávajících – z dětství, ze života i masmédií,
- temperamentové vlastnosti rodičů,
- temperament dítěte,
- úplná rodina,
- neúplná rodina.

Výchova dítěte začíná ve velmi útlém věku. Přichází nejprve ze strany rodičů, posléze prarodičů a širšího okolí. Již v novorozeneckém období dítě reaguje na podněty a snaží se je napodobovat. Přirozeně se učí mateřský jazyk opakováním slov, která slyší. Pomůckou se pak stávají dětské říkadla, básničky a písničky.

Od jednoho roku věku je nutné dítěti postupně a hlavně důsledně vymezovat mantinely, aby mělo představu, co smí, a co nesmí dělat. Každý rodič vychovává svého potomka nejen přímým ovlivňováním, ale i nevědomým jednáním. Děti předškolního věku si hrají na osoby či situace, které mají vypořádané. Například ve hře na rodinu ztvárňují role matek a otců a téměř dokonale jsou schopni využít konverzaci či jednání, které viděly u svých rodičů. Pokud tedy rodiče sami nemají správné návyky a chování, lze předpokládat, že ani jejich potomci si je neosvojí (Lacinová, Škrdlíková 2008).

Mertin v tomto směru podtrhuje:

„Rodič předává dítěti smysl svého života, smysl vztahů k lidem smysl práce a zábavy. Dělá to nepochybně slovy, ale zejména tím, jak sám žije, tedy vlastním příkladem. Dítě proto potřebuje co nejvíce vidět a zažívat, jak rodiče žijí, jak se chovají, jak jednají, jak pracují, jak se vypořádávají s různými náročnými situacemi.“ (Mertin, 2011, str. 28-29)

Z výše uvedeného citátu vyplývá, že dítě, na které jeho rodiče nemají čas, je ve výchově ochuzeno o důležité poznatky. Je vhodné zapojovat dítě do rodinných záležitostí (přiměřeně jeho věku) a předávat mu své zkušenosti. Postupem času získává dítě poznatky od svých vrstevníků, ve školním i mimoškolním prostředí. V dnešní době se do ovlivňování dětí ve velké míře zapojují média a počítačová technika.

3.1 Výchovné styly

Dnes mají rodiče k dispozici velkou škálu materiálů o výchově dětí. Jednotlivá literatura je rozdělena podle věku dítěte, například Matějček (2007), Lacinová (2008), Jungwirthová (2009) a Mertin (2011). Velká část je psána srozumitelnou formou a zprostředkovává vlastní zkušenosti autorů.

Výchovné styly rozdělujeme na tři základní typy – autokratický, liberální a demokratický (Matějček, 1999). V praxi by se všechny styly měly přiměřeně věku dítěte prolínat.

3.1.1 Výchovný styl autokratický

Autokratický styl jak uvádí Průcha je typ dominantní výchovy. Osobnost dítěte je potlačována, dítě je řízeno vychovávající osobou a je na ní víceméně závislá (Průcha, 2008). Autokratický přístup ve vyhraněné podobě představuje dominanci vychovávajícího nad vychovávaným jedincem. Neuposlechnutí může být trestáno i tělesně. Jedinec se velmi špatně zařazuje do společnosti vrstevníků, neumí se rozhodovat sám za sebe a neuvědomuje si důsledky svého jednání (Průcha, 2008).

Takto vychovávané dítě vyhledává další autoritativní osoby ve svém okolí po celý život, neboť je zvyklé přejímat názory a chování od jiných osob. Z historického hlediska patří tento styl výchovy k nejstarším. Hlavu rodiny představoval otec. Jeho názory a požadavky měly dostatečnou váhu na to, aby je děti respektovaly. Výjimkou nejsou tělesné tresty, jako například výprask páskem, výprask vařečkou, klečení na schodech či na hrachu atd. Podobně vysokou autoritu představovala osoba pedagoga, která měla k dispozici podobné tělesné tresty.

Podle všeobecného mínění se v dnešní době od autokratického výchovného stylu upouští. A tělesné tresty se obecně považují za nevhodné a neúčinné.

3.1.2 Výchovný styl liberální

Styl liberální je opakem autokratického vedení výchovy. Jak uvádí Průcha, vychovávající neklade na vychovávaného téměř žádné nároky. V případě příkazu nebo usměrnění dítě nemusí reagovat a rodič na splnění úkolu netrvá. Jedinec tak nemá pevně stanovené mantinely, většinou hranice chování téměř zmizí.

Jedinec se tak vychovává sám. Pokud nenajde ani patřičný vzor ve svém okolí, může být jeho chování až neslučitelné s normami společnosti (Průcha, 2008).

3.1.3 *Výchovný styl demokratický*

Třetí výchovný styl vede dítě k samostatnosti, měl by rozvíjet jeho osobnost a myšlení. Rodič v takovém případě bere dítě jako partnera. O výchovných situacích či požadavcích s dítětem diskutuje a jeho směřování vede k domluvě bez použití trestů. Důležitým vodítkem pro dítě je samotné chování vychovávajícího a jeho nápodoba. U dítěte rozvíjí samostatnost (Matějček, 1999), (Průcha, 2008).

3.2 *Typy výchovy*

Další dělení výchovných typů používaných v rodinách nabízí Pelikán (1995). Zdůrazňuje nutnost přizpůsobovat výchovu postupnému vývoji jedince. Vhodně zvolený výchovný přístup povede u dítěte k rozvoji jeho osobnosti.

3.2.1 *Tvrdá, tyranská výchova*

Rodiny, které zvolí tento výchovný přístup, potlačují osobnost dítěte. Dítě v takovéto rodině postrádá rodičovskou lásku a náklonnost. Pocit bezpečí zcela chybí. U takto vychovávaných jedinců dochází k vypěstování pocitů méněcennosti. Žijí v neustálém strachu a v těžších životních situacích se projevuje jejich psychická labilita.

3.2.2 *Hypersocializující typ výchovy*

Tento model se objevuje u starších rodičů, kteří často již přestali doufat v rodičovskou roli. Dítě je jedináčkem, ke kterému se upínají veškeré naděje rodičů. Na dítě jsou kladeny nepřiměřené nároky. Tyto vlivy mohou mít za následek neúspěch dítěte, které nezvládá plnit rodičovská očekávání. Následně u dítěte narůstá pocit méněcennosti a bezmoci.

3.2.3 Egocentrická výchova

Ne příliš vhodná varianta výchovy, kterou se rodiče snaží vše přizpůsobovat dítěti a jeho požadavkům. Odstraňují veškeré překážky v životě dítěte. Takto vychovávaný jedinec je zvyklý na to, že vždy dostane to, co chce a nemusí se o nic sám starat. Dítě si vynucuje své požadavky křikem, pláčem i jiným nátlakem nejen na své rodiče, ale i na své okolí. Ve starším věku však dochází k začleňování mezi vrstevníky a později mezi spolupracovníky. V tu chvíli jedinec přestane mít kolem sebe osoby, které bezmezně plní jeho přání. Není zvyklý samostatně řešit žádné problémy. Dostavuje se pocit nejistoty.

3.2.4 Autokratická výchova

Autokratický typ se může objevit i v případě nechtěného dítěte. Rodiče se při výchově mohou cítit nejistí a snaží se svou nejistotu zakrýt tvrdým přístupem. V extrémních případech může být jejich výchova fanatická a pedantní. Dítě opět není schopno vyhovět veškerým požadavkům rodičů, proto se často dostavuje pocit bezmocnosti (Pelikán, 1995).

3.3 Extrémní pojetí výchovy

Při výchově může dojít i k extrémním případům. Lze sem zařadit nadměrnou agresivitu vůči nedostatkům v chování dítěte. Nepřiměřené nároky na dítě daného věku. Příliš despotický náhled na plnění našich výchovných cílů. Opačným extrémem bude převedení výchovy na dítě. Nulová důslednost nad plněním našich požadavků.

Příkladem nepřiměřeného přístupu k výchově je i přehnaná péče o dítě. Úzkostná ochrana ze strany rodičů pak může vést k vyloučení dítěte vrstevníky. Nepřiměřené chování a jednání v daném věku v přítomnosti více lidí. Takové dítě na sebe strhává nepatřičnou pozornost a může se stát terčem šikany.

„... z dítěte vedeného jen příkazy a zákazy možná bude s velkou pravděpodobností úzkostný a neurotický jedinec neschopný vlastního rozhodování, kdežto z dítěte bez hranic může vyrůst

člověk, který nebude uznávat žádnou autoritu a bude mít velké potíže s dodržováním jakýchkoli pravidel a norem.“ (Lacinová, Škrdlíková 2008, s. 34-35)

O shodném problému se zmiňuje i Pelikán (2007). U některých rodičů přerůstá péče o dítě do přehnaných rozměrů. Rodiče za své dítě konají úplně vše. Daný jedinec je poté v běžném životě ztracen. Je zvyklý, že veškerou práci i problémy zastanou rodiče. Ve chvíli, kdy se životní situace mění, nedokáže se jedinec adaptovat, nemá nikoho, kdo by za něj vše řešil a sám si mnohdy neví rady. Nenaučil se to během života. U mnohých může dojít ke stavu naučené bezmocnosti. Jedinec se může společnosti vyhýbat. Přílišně opečovávané děti se o sebe neumí postarat a mnohdy se setkávají se šikanou ze strany vrstevníků (Pelikán 2007).

Pokud chceme dítě něčemu naučit a vychovávat ho, je důležité přizpůsobit se věku dítěte a jeho aktuální unavenosti. Unavené, či hladové dítě může reagovat nepřiměřeně, i když je jindy poslušné. Nároky na správně vychované dítě klade i společnost a společenské normy dané doby.

Přijatelnou volbou by mohla být přiměřená forma autokratické výchovy u kojenců a batolat, kde je vymezení hranic téměř nepostradatelné. Nejen z hlediska patřičných návyků, ale především z hlediska bezpečnosti. Nevhodnou formou v tomto věku by bylo přistoupení k liberální výchově. Dítě ještě není schopné pochopit všechny důsledky svého chování. U předškolních dětí je možné pomalu přistupovat k demokratickému stylu výchovy, ale v kombinaci s autokracií. U mladšího a staršího školního věku je pak možné přistoupit na demokratický styl. Dítě je již schopné na základě svých dosavadních zkušeností přijmout kompromis, či domluvu s dospělou osobou.

3.4 Současné trendy v pojetí výchovy

V moderní společnosti dochází ke změnám v náhledu na výchovu dětí. Přejímá názory a praktiky z vyspělých zemí a přizpůsobuje se jim. Jak taková výchova vypadá a jaký je její cíl? Základem je rozvoj samostatného jedince, schopného se rozhodovat, prosadit se a stát se flexibilním. Nevím, do jaké míry jsou například v USA s tímto přístupem úspěšní. V našich podmínkách si lze představit dítě, které rodiče příliš

neusměrňují, a daný jedinec není omezen mantinely. Dítě by se mělo samostatně učit poznávat svět, společenské normy a prosazovat se mezi vrstevníky.

Nezvládnutý moderní výchovný styl dokládá případ dvojčat. Dívky jsou příliš hlučné. Na požadavky rodičů vůbec nereagují, naopak samy dávají rodičům příkazy. Zpočátku se jejich chování rodičům jevílo jako přiměřené. Postupem věku roste dominance obou dívek v rodině a rodiče na jakékoli další pokusy o výchovu rezignovali. Dívky jsou zvyklé dostat cokoli, co chtějí, a předpokládají, kladou odezvu na své požadavky od svého okolí.

Dítě, které je zvyklé, že lidé v jeho okolí plní všechny jeho požadavky, dosahuje pocitu, že to tak bude fungovat po celý jeho život. Nenaucí se rozeznávat žádné meze. Neumí se spoléhat samo na sebe. Ve starším či dospělém věku se musí dítě osamostatnit a dochází ke konfrontaci se širším okolím, které nemusí být ochotno bezesbytku plnit požadavky daného jedince. V takovém případě může dojít k pocitu bezmocnosti a frustrace (Pelikán 2002).

3.5 Metody výchovy

Zajímavou metodu představuje Steve Biddulph (1999). Název metody zní - Stůj a přemýšlej. Základem je odbourání jakýchkoli tělesných trestů. Již od útlého věku stavíme dítě do rohu místnosti, aby přemýšlelo o svém prohřešku. Po nějaké chvíli k dítěti přistupuje rodič a vede s dítětem rozhovor, zda si je vědomé, co udělalo a jak svou vinu napraví. Po vyřešení problému dovolí rodič dítěti odejít. Metoda klade časové požadavky na rodiče. Je nutné dodržovat stejný postup pokaždé i mimo domov. Stejně tak musí rodič o problému s dítětem hovořit, aby se ze své chyby mohlo poučit.

Dále dělí metody výchovy na několik druhů. Jednou z nich je bití a tělesné tresty.

Další metodou je manipulace pomocí pocitu studu a viny. Tento přístup spočívá ve slovním ponižování a napadání dítěte. Dítě nakonec kritiku vezme jako fakt a cítí se jako naprosto neschopné a nevěří si.

Metoda odměn a následků probíhá nejen v domácím, ale i školním prostředí. Dítě je hodnoceno za své chování. Pokud dostává kladné hodnocení, čeká ho odměna v opačném případě nic nebo trest.

Vykázání dítěte do jeho pokoje. Tato metoda má svou negativní i pozitivní stránku. Dítě mnohdy ani nemusí vědět, za jaký prohřešek trest dostalo nebo nepochopí, proč bylo jeho jednání špatné. Naopak rodič má čas promyslet si postup svého jednání a uklidnit se (Biddulph, 1999).

3.6 Nekázeň ve výchově

Neposlušnost se vyskytuje více či méně u každého jedince, který je začleněn do rodinné, školní i mimoškolní výchovy. V rámci výchovy je jedinec formován představami vychovávajících i normami společnosti. Většina dětí může tento proces vnímat jako soubor příkazů a zákazů ze strany dospělých.

Každý vychovávající reaguje na nesplnění požadavků jiným způsobem. Za nekázeň ze strany dítěte ve většině případů následuje trest. Trest je z hlediska motivace vnímán negativně.

Pojem trest definuje J. Průcha (2008): „*Jde o záměrně navozený následek toho, že žák špatně splnil nebo nesplnil uložené požadavky.*“ (Průcha, 2008, s. 252)

Funkce trestu:

- informační (informuje dítě o nesprávném chování, vykonání určitého požadavku nebo uložené práce),
- motivační (dítě pocítuje neúspěch a frustraci).

Pod pojmem trest se skrývá nejen trest tělesný, ale patří sem i zákaz oblíbené činnosti nebo uložení dalších úkolů. Pokud je dítě za své chyby a chování neustále trestáno, dochází u něj mnohdy ke ztrátě pozitivního vztahu a důvěry k vychovateli (Průcha, 2008).

Opakem je pozitivní motivace vychovávaného jedince. Té lze docílit například pochvalami, odměnou, podporou jedince nebo vlastním příkladem.

3.6.1 Možnosti předcházení nekázní

Ve výchově dětí a žáků je nutné počítat s jejich chybami a nevhodným chováním. Proto je vhodnější snažit se jim předcházet našim jednáním a nevyčkávat, až budeme moci daný prohřešek potrestat.

Několik způsobů nabízí M. Čapková:

Na první místo staví dospělého jako vlastní vzor pro dítě. Děti téměř od narození napodobují vše, co vidí a slyší ve svém okolí. Rodič nebo učitel, který se

chová stejným způsobem, který vyžaduje po dítěti a dodržuje stanovené normy je nejlepší formou výchovy. Dítě tak nenásilně přejímá naše hodnoty, postoje a názory.

Druhou možností je otevřená konfrontace. Pokud dítě nechce nějaký náš požadavek splnit, například sníst oběd nebo si vyčistit zuby, je důležité přistoupit k jinému způsobu, než je direktivní příkaz. Můžeme využít dětskou radost ze hry a přetransformovat povinnost na soutěž či hru. Toho můžeme dosáhnout například zaznamenáváním časových rekordů, za kterých dítě uložený úkol splnilo.

Třetím způsobem je zvolení vhodné odměny za vykonání našeho požadavku. Stejným způsobem můžeme ocenit chování dítěte v určitých situacích.

Čtvrtou možností je náš vlastní dohled nad činností dítěte. Pokud dítěti věnujeme svůj čas a pomáháme mu při plnění úkolů, předcházíme tím vzniku nezdaru i nežádoucího chování.

Pátým bodem je zapomenutí na předchozí nezdary dítěte. Pokud je dítěti neustále připomínáno, co nezvládlo nebo neudělalo, dochází u něj k negativní motivaci. Dítě nebude mít chuť danou činnost zkoušet znovu, protože bude mít strach z dalšího neúspěchu.

K výchově dětí neodmyslitelně patří i důslednost rodičů. Pojem důslednost by měl pro rodiče znamenat trvání na splnění zadaného úkolu či požadavku, v případě nesplnění ze strany dítěte, dodržet slibovaný následek. Mnohdy se setkáváme s tím, že rodiče i učitelé vyhrožují dítěti trestem, který nakonec nesplní nebo ho ani nejsou schopni splnit. Pokud se takováto situace opakuje, dítě nabývá dojmu, že za svoje jednání a chování nemusí nést žádné následky a přestane rodiče poslouchat úplně.

V případě dítěte, které se snaží na sebe nevhodným způsobem strhávat veškerou pozornost a neplatí na něj žádné naše napomenutí, doporučuje autorka jeho chování zcela ignorovat. To platí pouze za předpokladu, že dítěti nehrozí žádné bezprostřední ohrožení, které by si svým jednáním mohl zapříčít. Mnohdy tento přístup předstíraného nezájmu může dítě donutit dané chování změnit.

Poslední a ne příliš vhodným přístupem je tělesný trest. Důležité je použít přiměřený trest. Pravidlem musí být, že dítěti nesmíme nijak tělesně ublížit. Tělesné tresty dítě upozorňují, že nějaké jeho chování či jednání nebylo správné, ale musíme dát pozor na to, aby k takovému trestu nedocházelo příliš často. Takto trestané dítě se cítí ponížené, může se svých rodičů začít bát a jednat vůči nim také agresivně (Čapková, 2009).

4 Výchova a volný čas

Definice volného času: Volný čas je takový, se kterým můžeme libovolně disponovat. Tato doba vznikne odečtením času tráveného učením a studiem (u dospělých pracovní doba), uspokojováním fyziologických potřeb a péčí o domácnost. Vzdělávání žáků v této době se věnuje pedagogika volného času (Průcha, 2008).

Vývoj výchovy ve volném čase a volného času v datech popisuje například Kaplánek (2005). K prvnímu použití pojmů pedagogika volného času, pedagogové volného času dochází v roce 1929 Fritzem Klatzem. V 70. letech se díky Wolfgangu Nahrstedtovi objevují první díla věnující se této problematice. Ve svých dílech se zabývá pedagogikou volného času. Shrnul její předchozí vývoj a zmiňuje své předpoklady pro vývoj nadcházející.

Význam volného času i výchovy ve volném čase postupně roste. Kaplánek charakterizuje pedagogiku volného času, jako: „*Oblast, v níž je obsažena hra, zábava a družnost, je provázena podnětným a produktivním spojením se získáváním vědomostí, sociální angažovaností, rozvojem kultury, kritickou reflexí a sebeprožívání, podporující vývoj.*“ (Kaplánek, 2005)

Každý z nás se během života začleňuje do různých prostředí, zde se účastní volnočasových aktivit, získává praktické zkušenosti i teoretické poznatky. S pomocí dosažených poznatků může získávat nové zájmy a dále je rozvíjet (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

4.1 Pedagogika volného času

Pedagogika volného času je disciplína zabývající se volným časem určité věkové skupiny. Zahrnuje obsah, formy a prostředky aktivit zaměřujících se na prospěšné trávení volného času dětí a mládeže. Dále se zabývá činnostmi školních a mimoškolních zařízení nabízejících vzdělávání ve volném čase. Poslední složkou pedagogiky volného času jsou teorie a výzkumy týkající se aktuálního trávení volného času mládeže (Průcha, 2009).

4.2 Tendence výchovy ve volném čase

Hájek, Hochbauer a Pávková uvádějí pět tendencí výchovy ve volném čase. První z nich je výchova k demokratickému občanství, kde by se dítě v kolektivu mělo naučit demokratickému řešení problémů. Další tendencí je rozvoj jedince a jeho volnočasové skupiny podle společných zájmů, nikoli masově. Mělo by docházet k podpoře a rozvoji individuálních zájmů dítěte s přihlédnutím k jeho nadání. Jako pátý bod uvádějí společenské předpoklady a možnosti. Poslední tendencí by mělo být formování dítěte k vstřícným a tolerantním mezilidským vztahům.

4.3 Cíle výchovy ve volném čase

Cíle výchovy ve volném čase můžeme rozdělit na obecné výchovné cíle a dílčí cíle. Mezi obecné výchovné cíle patří naučit vychovávaného jedince zacházet s jeho volným časem a vhodně jej využít. Jako dílčí cíl jsou snaha naučit děti odpočívat, rozvíjet jejich schopnosti a zájmy, vést je ke zdravému životnímu stylu (Hájek, 2008).

4.4 Volnočasové aktivity

Do této skupiny patří veškeré aktivity, kterými se zabývají děti, mládež, dospělí, ale i staří lidé ve svém volném čase. Lze je rozdělit do dvou skupin. Jednou z nich jsou řízené volnočasové aktivity, které jsou vedené pedagogy volného času, trenéry nebo vedoucími kroužků. Druhou skupinu tvoří aktivity neřízené, kdy se děti například věnují hrám na hřištích a interakci s vrstevníky.

4.4.1 Činnost a aktivita dětí

Rotterová a Čáp (1976) uvádějí několik postojů k činnosti a aktivitě dětí některých teoretiků. Nejvíce zde převládá názor, že činnost je pro dítě důležitým prostředkem, prostřednictvím něhož se rozvíjí jeho osobnost a dítě se tak seznamuje s okolním světem. Aktivitu a tvůrčí činnosti u dětí podporuje ve svých dílech i J.A.Komenský. Činnost jako vrozenou potřebu a nutnost uvádí J.H.Pestolozzi. Tyto

potřeby nutí dítě k neustálému pohybu a hmatové činnosti při poznávání okolního prostředí. Naopak jako odpůrcem přílišné aktivity dětí z hlediska výuky uvádějí J.F.Herbarta, který tuto aktivitu pokládá za nežádoucí. Aktivita vede žáky k nekázni (Rotterová, Čáp, 1976).

4.4.2 Výběr volnočasových aktivit

Na výběr volnočasových aktivit má vliv několik faktorů. Při rozhodování o aktivitě je důležité pohlaví, věk a zájmy dítěte. Dalším vlivem může být zaměření zájmů jeho rodičů, školy nebo vrstevníků. Vzhledem k dobrovolnosti volnočasových organizací a kroužků je vhodné nechat dítě spolurozhodovat o výběru volnočasové aktivity.

V současné době se objevuje nestálost dětí při volnočasových aktivitách. Vzhledem k finanční zátěži některých dnes nabízených kroužků je vhodné informovat dítě i o této stránce účasti na zvolené aktivitě. Můžeme s dítětem předem stanovit pravidla, kdy bude moci rozhodnout o své další účasti na dané aktivitě.

Při výběru zájmového kroužku je potřeba zohlednit i schopnosti a zájmy dítěte. Je vhodné informovat se o vhodnosti dané aktivity pro dané dítě, o odbornosti pedagoga vedoucího nabízenou aktivitu. U rodičů přibývá aspekt dostupnosti místa nabízené aktivity a její finanční náročnost. Za velmi výhodnou považují možnost návštěvy vybraného kroužku společně s dítětem, ještě před zahájením jeho docházky.

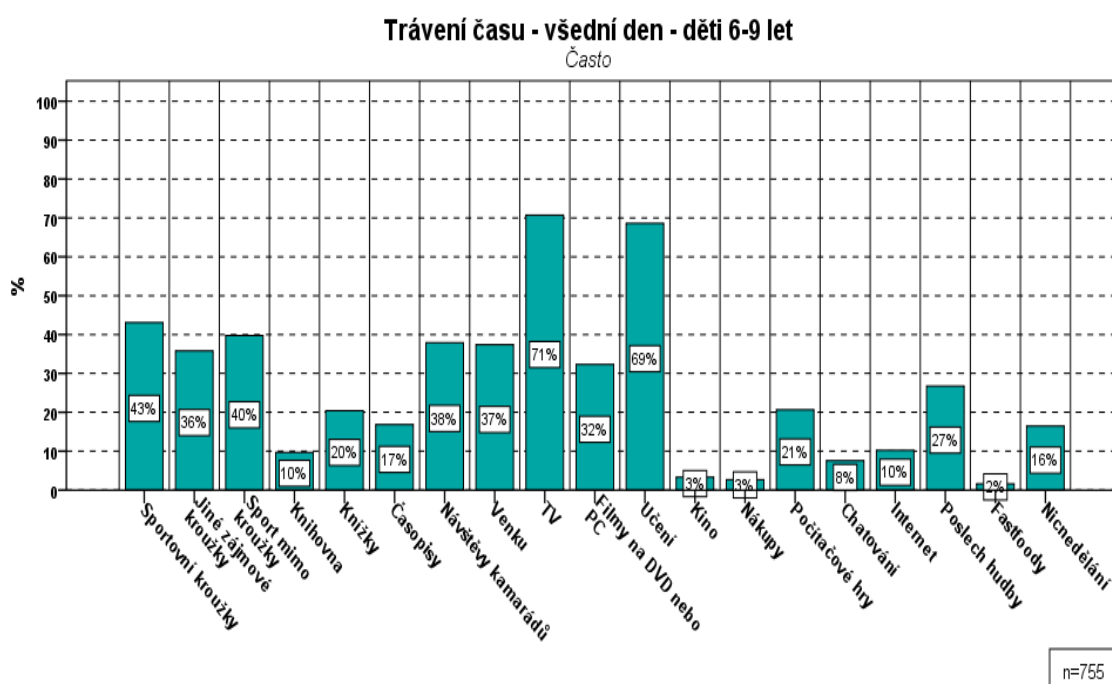
Volnočasových kroužků je dnes velký výběr, stejně tak i organizací, klubů a center volného času, které aktivity nabízejí. Z nejdostupnějších jsou to základní školy, kde dané aktivity vedou sami učitelé. Dítě se tak dostává do známého prostředí a rychleji se adaptuje. Širokou škálu nabídek poskytují Domy dětí a mládeže, které se nacházejí ve větších městech. Hudebně zaměřené kroužky nabízejí Základní umělecké školy, ale i soukromé hudební školy. V oblasti tance přibývá v posledních letech množství soukromých tanečních škol a center, které se specializují na některý z mnoha tanečních stylů (Děti a my, 2005, roč. 4).

V letech 1965- 1974 prováděli Rotterová a Čáp výzkum zaměřující se na volnočasové aktivity dětí a mládeže u nás. Výsledky výzkumu u dětí ve věku 8-10 let prokázaly nejvyšší zájem o sportovní aktivity, komunikaci s vrstevníky, masmédiu a četbu knih. Výsledky podle pohlaví uvádějí, zájem chlapců o sport a zájem dívek o

četbu knih. U mládeže ve věku 10-18 roste zájem o četbu. Hra na hudební nástroj se ve výsledcích objevuje minimálně.

V roce 2011 byla vydána zpráva Národního institutu dětí a mládeže o výzkumu hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let. Výzkum proběhl na základě projektu Klíč pro život. Z grafu zaznamenávajícího volnočasové aktivity dětí 6-9 let ve všední dny má nejvyšší zastoupení sledování televize 71% a učení 69%. Nejmenší zastoupení má návštěva fastfoodu 2%, kina a nákupy 3%. Sportovní kroužky a sport mimo kroužky navštěvuje okolo 40% dětí. Pobytu venku se věnuje 37% dětí.

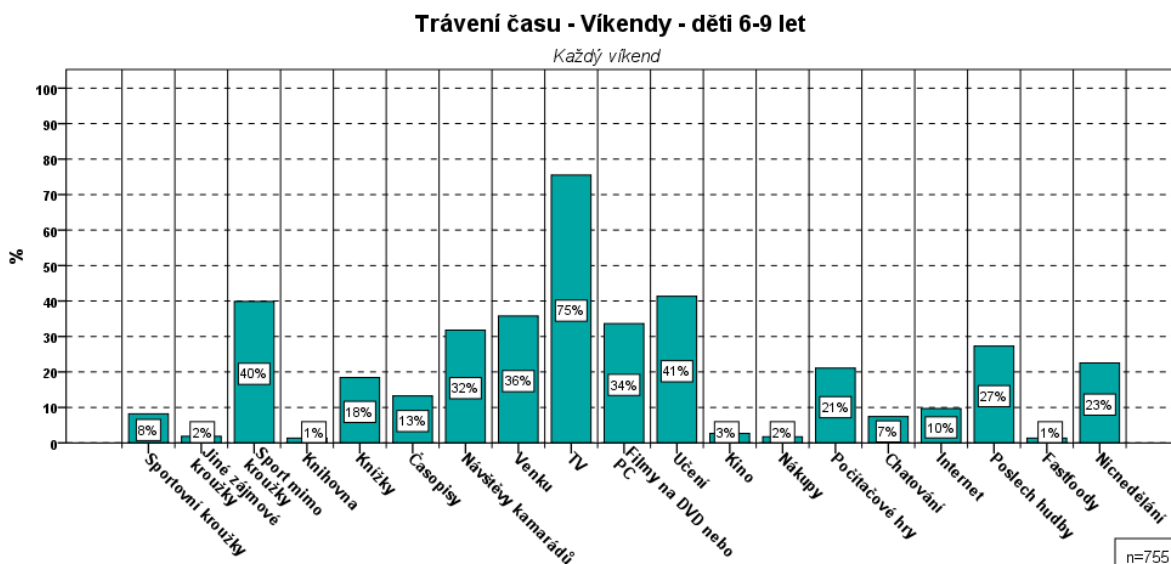
Graf č. 1: Trávení volného času u dětí 6-9 let ve všední den (v procentech) $n_i = 755$

Zdroj: <http://userfiles.nidm.cz/file/KPZ/KA1-vyzkumy/zz-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15let.pdf>

Z druhého grafu mapujícího trávení volného času dětí 6-9 let o víkendu je patrné nejvyšší zastoupení sledování televize 75%, což je ještě více než ve všední dny. Podíl učení naopak klesl z 69% na 41%. Venku tráví čas 36% dětí.

Graf č. 2: Trávení volného času u dětí 6-9 let o víkendu (v procentech) $n_i = 755$

Zdroj: <http://userfiles.nidm.cz/file/KPZ/KA1-vyzkumy/zz-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15let.pdf>

4.4.3 Jedinec ve volnočasovém vzdělávání

Příchodem do nějakého kroužku či oddílu se dítě dostává do nového prostředí plného dalších dětí. Každé dítě se v této situaci chová jinak, stejně tak i v průběhu navštěvování volnočasové aktivity. Na tyto rozdíly upozorňuje Louška a Nováková. Uvádějí osobnost dítěte, kterou tvoří jeho temperament, výkonnost (vlohy, schopnosti, inteligence) a charakter (hodnotová orientace dítěte a jeho morální vlastnosti). Temperament dělí podle Hippokrata a Galéna na čtyři typy: sangvinik, choleric, melancholik a flegmatik.

Děti, které mají charakter sangvinika, jsou živé, velmi lehce navazují nové vztahy a nedělá jim problém komunikace. Takový jedinec se velmi lehce nadchne pro jakoukoli činnost a zaujetí přenáší i na ostatní. Je rád středem pozornosti.

Choleric jsou často velmi výbušní. Ve většině situací reagují nepředvídatelně a prudce. Jsou nevyrovnaní a labilní. Kladem je jejich důslednost. Proto jsou dobrými vůdci ve skupině. Některým jedincům může jejich nekontrolovatelná výbušnost komplikovat celý život.

Melancholici se příliš neprojevují. Nejsou rádi středem pozornosti a neukazují své city navenek. Své pocity prožívají vnitřně. Může u nich docházet k přecitlivělosti a úzkostným pocitům.

Flegmatici jsou nevzrušiví, klidní a rozvážní. Potřebují mnohem větší motivaci k aktivitě. V případě, že se vedoucím volnočasových aktivit podaří flegmatika zaujmout, dokáže činnost provádět velmi spolehlivě a pečlivě (Louška, Nováková, 2008).

Žádný z těchto typů se nevyskytuje jako čistý typ, ve většině případů se prolínají dva charakterové typy. K těmto skutečnostem musí přihlížet nejen rodiče, ale i vedoucí kroužků. V opačném případě může docházet k frustraci dítěte, pocitu bezmoci a nejistoty.

Praktická část

6 Cíle a zaměření výzkumu

Pro výzkum jsem vybrala žáky druhých a čtvrtých tříd a jako formu výzkumu dotazník. Zajímá mě konkrétní výběr volnočasových aktivit u dětí druhých a čtvrtých tříd. Pokouším se porovnat, jak se liší jejich zaměření. Sleduji dále to, zda je rodiče podporují a nechají volbu na dětech nebo o výběru rozhodují sami.

Dalšímu zkoumání byl podroben výběr volnočasových aktivit a trestů používaných dnešními rodiči při výchově dítěte. V oblasti volnočasových aktivit jsem zvolila formu dotazníku, kde jsem kombinovala otevřené a uzavřené položky. U otázek týkajících se trestů byly v dotazníku použity otevřené položky.

Data pro výzkum byla sesbírána u žáků 2. ročníků (na dvou školách v Kaplici – ZŠ Fantova a ZŠ Školní, jedné v Benešově, Větrní a Strýčicích). Data pro 4. ročník poskytly pouze čtyři školy (ZŠ Fantova, ZŠ Školní, ZŠ Benešov a ZŠ Strýčice).

Průzkum by měl mapovat tři zvolené oblasti (volný čas, volnočasové aktivity a tresty) a přispět k lepšímu přehledu v otázkách, které jsou důležitou složkou při práci s dětmi na prvním stupni základních škol. Jako budoucí pedagog chci porovnat své dosavadní poznatky se skutečnými hodnotami dnešní doby.

6.1 Výzkumné předpoklady

Výzkumných předpokladů jsem zvolila několik:

- Výběr aktivit bude ovlivněn zaměřením jednotlivých škol.
- Nabídek aktivit bude velká škála.
- Množství a četnost volnočasových aktivit bude záviset na pohlaví a věku respondentů.
- Četnost tělesných trestů by měla s věkem respondentů ubývat.

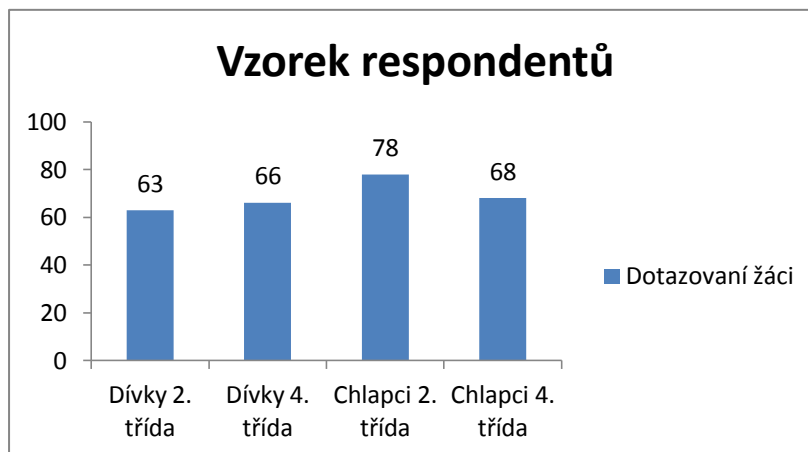
6.2 Vzorek respondentů

Celkem bylo 275 dotazovaných žáků. Poměry žáků podle tříd byly:

2. třída dívky - 63 dotazovaných	}	celkem 129 dívek
4. třída dívky – 66 dotazovaných		

2. třída chlapci – 78 dotazovaných }
 4. třída chlapci – 68 dotazovaných } celkem 146 chlapců

Graf č. 3: Vzorek respondentů (v kumulativních četnostech) $n_i = 275$

Zdroj: vlastní výzkum

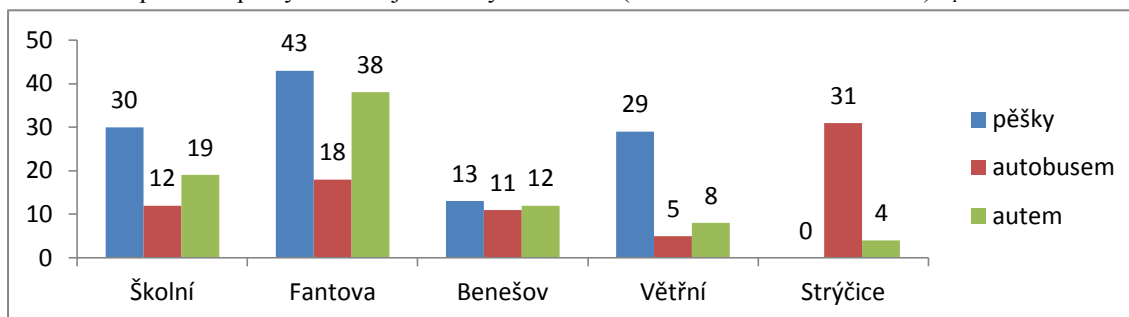
6.3 Prezentace dílčích výsledků výzkumu

6.3.1 Odpověď na otázku číslo 1: Způsob dopravy do školy

V dnešní době je velice časté využití dopravních prostředků i na krátké vzdálenosti. Proto pro mě bylo velice milým překvapením, že děti volí ve většině případů jako způsob dopravy do školy pěší chůzi.

Z celkového počtu dotazovaných chodí 115 respondentů do školy pěšky, 77 respondentů dojíždí autobusem, 81 respondentů vozí rodiče auty. Jen dvě děti v dotazníku uvedly dopravu jak autem, tak pěšky. Z grafu vyplývá, z jaké vzdálenosti se děti do škol sjíždějí. Do ZŠ Školní a Fantova v Kaplici dojíždějí i žáci z okolních vesnic, proto je nutné děti dovážet auty. Do ZŠ Větrní téměř žádní žáci nedojíždějí, škola je v blízkosti jejich obydlí. Do ZŠ Strýčice opět dojíždějí děti z okolních vesnic, ale protože rodiče také dojíždějí do zaměstnání, dopravují se žáci autobusovou dopravou.

Graf č. 4: Způsob dopravy žáků na jednotlivých školách (v kumulativních četnostech) $n_i = 275$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.2 Odpověď na otázku číslo 2: Činnosti, kterým se respondenti věnují po příchodu ze školy

Tuto otázku jsem rozdělila do několika kategorií – sport, hra na hudební nástroje, výuka jazyků, sběratelství a ostatní činnosti. Porovnávám vždy zvlášť chlapce a dívky z obou ročníků a poté se zaměřuji na změny u chlapců a dívek postupem věku.

6.3.2.1 Sport

Během své dosavadní praxe jsem měla možnost pozorovat děti na vesnici a ve městě. Vesnické děti měly o něco blíže k přírodě a pobytu venku než děti ve městě. Myslím, že velký vliv na to, zda se děti scházejí s vrstevníky, sportují nebo si jen venku hrají, má proměna prostředí. Dříve si děti ve městech mohly hrát v ulicích díky menšímu množství aut. Mohly navštěvovat zelená místa ve městech a sportovní hřiště. Dnes je pro děti pobyt na ulici velice nebezpečný. Parků mezi obydlí zástavbou ubývá a hřiště zanikají nebo jsou devastována. To ovšem neplatí pro hřiště určená dětem předškolního či mladšího školního věku. Jejich podpora vzrůstá. Hřiště s prolézačkami a skluzavkami se nově budují v nových zástavbách rodinných domů.

Tato část dotazníku je zaměřena na sporty. Utváří obraz toho, o které sporty se děti na prvním stupni zajímají. Pokud se podíváme na chlapce ve druhé třídě, převládá ve velké míře fotbal (18 žáků) a florbal (5 žáků). Stejně sporty preferují chlapci ze čtvrtých tříd, tedy fotbal (26 žáků) a florbal (13 žáků). Dané údaje znamenají, že mezi 2. a 4. třídou nedochází k patrným změnám u výběru kolektivních sportů, ale zájem o ně postupně roste.

K nejméně navštěvovaným sportům ve druhé třídě patří volejbal (1 žák) a stolní tenis. Ve čtvrté třídě jsou to potom bojové sporty (1 žák) a stolní tenis (4 žáci). Z grafu

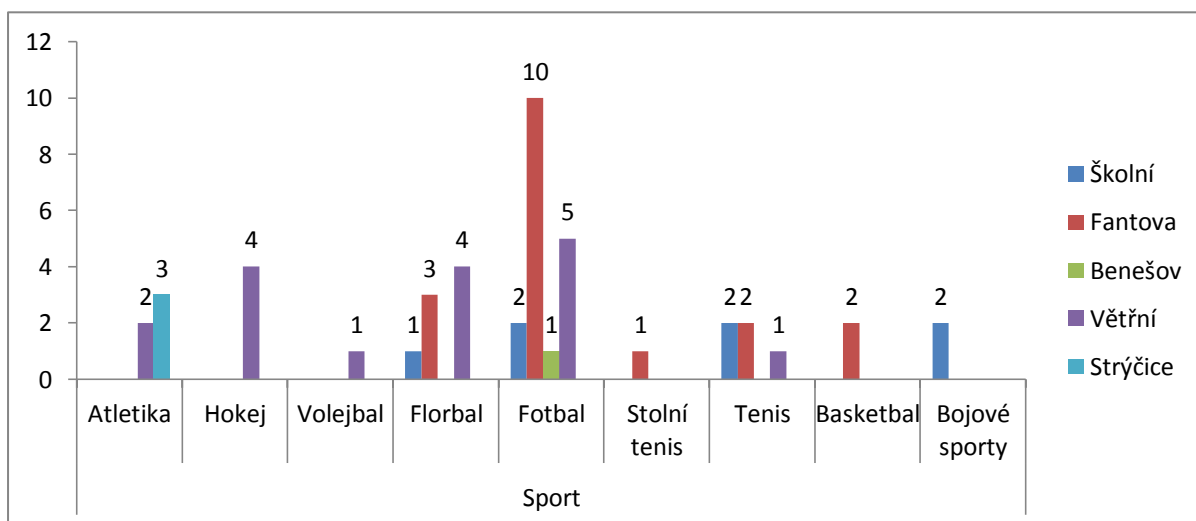
je například velmi dobře patrné zaměření ZŠ Fantova na tyto dva sporty, které zde mají dlouholetou tradici. Proto i zájem o tyto sporty během školní docházky stoupá. Žádnému z uvedených sportů se nevěnuje ve druhé třídě 32 respondentů a ve čtvrté třídě 7 respondentů. Z těchto získaných hodnot vyplývá zvýšený zájem o sportovní aktivity u starších žáků.

Procentuální zastoupení sportů u chlapců na prvním stupni základních škol je (2. a 4. ročník):

Fotbal	33%
Atletika	18,5 %
Florbal	14 %
Basketbal	7,6 %
Hokej	7 %
Stolní tenis	5,7 %
Plavání	5,7 %
Tenis	3,2 %
Bojové sporty	3,2 %
Volejbal	2 %

Chlapci 2. třída

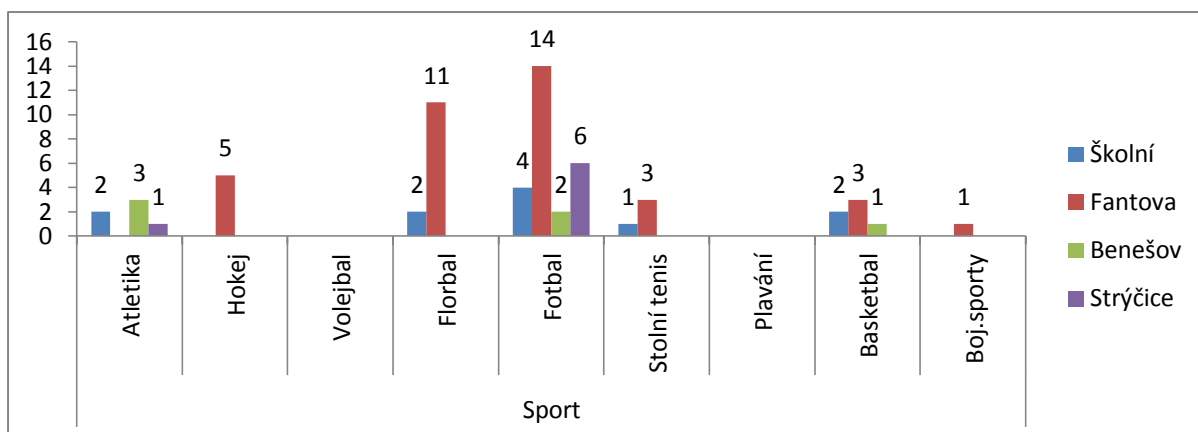
Graf č. 5: Sportovní aktivity u chlapců 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

Graf č. 6: Sportovní aktivity u chlapců 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i=68$

Zdroj: vlastní výzkum

U dívek převládají spíše nekolektivní sporty jako je atletika a plavání. Z šetřené skupiny má největší zastoupení atletika, ve větší míře u žáků ZŠ Strýčice a ZŠ Fantova. Ve 2. třídách je nejčastěji preferována atletika (6 žákyň) a fotbal (5 žákyň). U žákyň čtvrtých tříd zůstává na prvním místě atletika (12 žákyň). Jako druhý sport volí dívky převážně plavání (5 žákyň). Tento rozdíl bych připisovala začátku plaveckého výcviku ve čtvrtém ročníku. Nejvyšší nárůst při porovnání obou tříd zaznamenává atletika. Na výběr sportovních aktivit má vliv hned několik faktorů, například zaměření rodiny žáka, sportovní zaměření školy a dostupnost sportovních kroužků ve školách i v mimoškolních zařízeních. Z celkového počtu 63 dotazovaných dívek druhých tříd nezvolilo 42 dívek žádnou sportovní aktivitu. U dívek čtvrtých tříd je 37 dotazovaných z celkového počtu 66 bez sportovní aktivity.

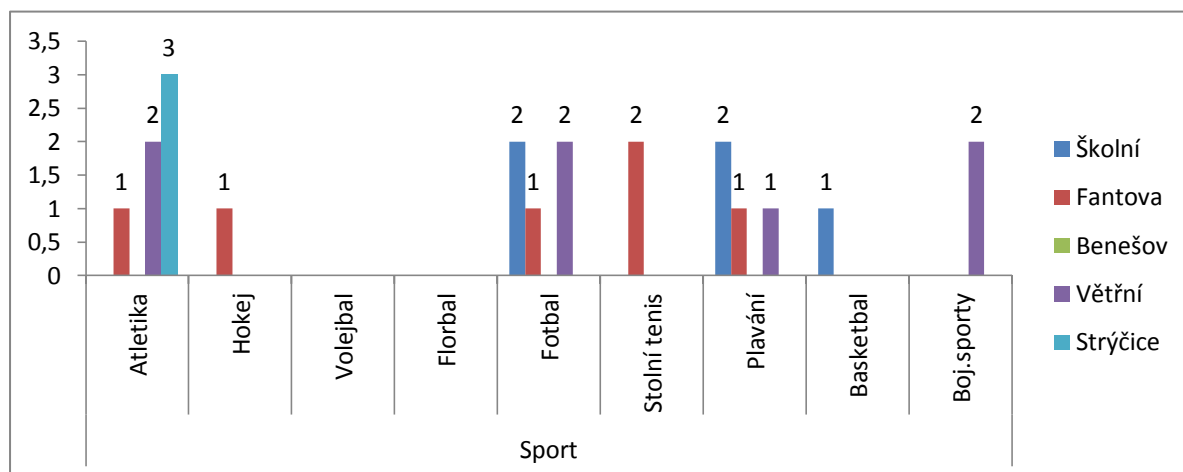
Procentuální zastoupení sportů u dívek na prvním stupni základních škol je (2. a 4. ročník):

Fotbal	18%
Atletika	36%
Florbal	2%
Basketbal	8%
Hokej	4%
Stolní tenis	8%
Plavání	18%

Tenis	0 %
Bojové sporty	4 %
Volejbal	4 %

Dívky 2. třída

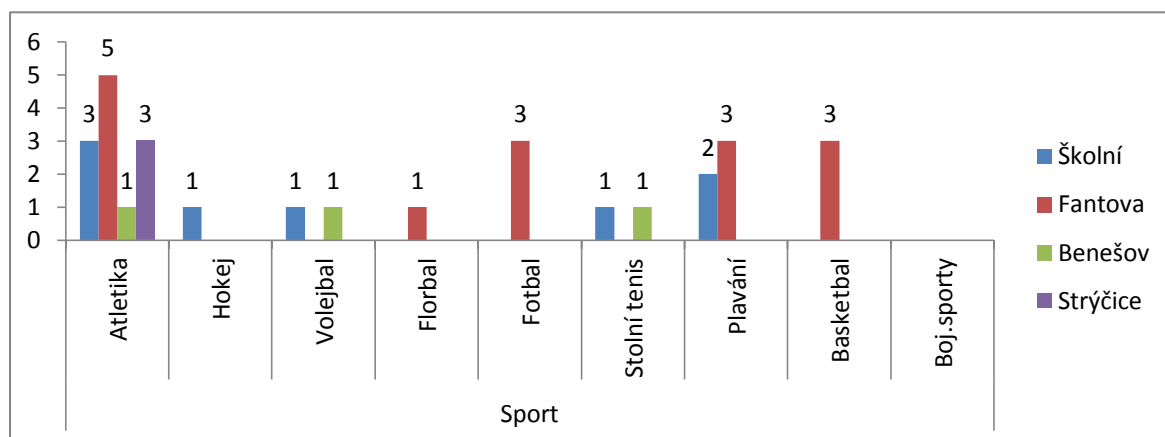
Graf číslo 7: Sportovní aktivity u dívek 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 8: Sportovní aktivity u dívek 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.2.2 Hra na hudební nástroj

Zajímalo mne, o výuku kterých hudebních nástrojů je dnes největší zájem. Z mého pohledu je dobrou přípravou hra na klavír či klávesy, která pomůže dětem

s rytmem a tempem. Za vhodný hudební nástroj pro začínající hudebníky v mladším školním věku považují zobcovou flétnu, neboť je z finančního hlediska dostupná téměř všem dětem a na mnoha školách se s ní děti setkávají v rámci hudební výchovy. Pro žáky, kteří rádi zpívají a mají chuť se na nějaký nástroj naučit hrát, bych viděla jako vhodnou volbu hru na kytaru.

Ze všech dotazovaných žáků jich největší počet uvedl hru na flétnu a na kytaru. Pokud se zaměříme na žáky druhých tříd, je nejvíce zastoupena hra na zobcovou flétnu. U chlapců činí nejvíce procentuelní zastoupení flétna a kytara (obě 31,8%). U děvčat je jasným vítězem zobcová flétna (56,5%). Chlapci ze čtvrtých tříd volí hru na kytaru (85,7).

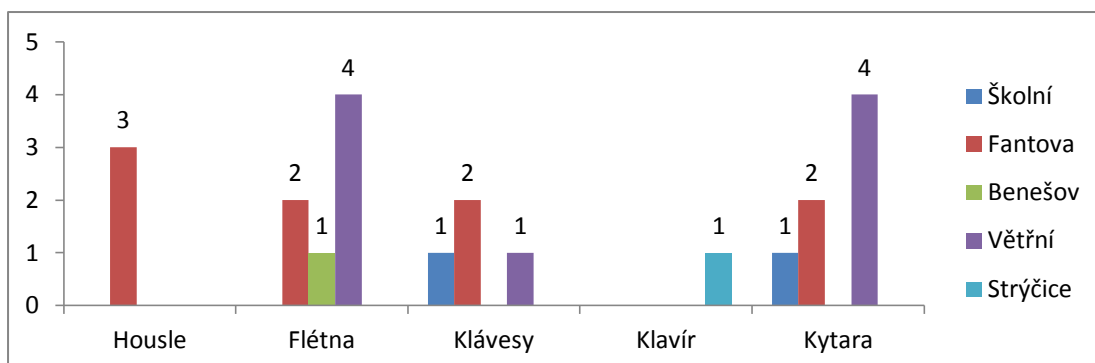
V porovnání s chlapci mladšími o dva ročníky, ale zájem o hru na hudební nástroj velmi poklesl. U dívek 4. tříd opět zaujímá největší podíl hra na zobcovou flétnu (43,6%). Nejméně častými hudebními nástroji u druháků jsou klavír a housle. U čtvrtáků je to potom nulové zastoupení hry na klavír či klávesy. Podle mých předchozích předpokladů dopadla nejlépe výuka hry na zobcovou flétnu. Hudební nástroj není příliš složitý. Již za velmi krátkou chvíli je dítě schopné zahrát jednoduchou píseň, což ho i nadále motivuje. Pro rodiče je tento výdaj téměř nezatěžující.

Porovnáním škol lze z grafů vyčíst, kde je rozšířena jaká výuka. Nejvíce se hře na housle věnují v ZŠ Fantova. Flétna je především vyučována na základních školách Větrní a Fantova. Hra na klávesy je rozšířena především mezi dívkami čtvrtého ročníku, a to na všech školách. Hře na kytaru se nejvíce děti učí na ZŠ Fantova. Ve všech oblastech je patrné, že dívek vyučujících se hře během čtvrté třídy přibývá, zatímco u chlapců je tomu přesně naopak.

Z uvedených dat vyplývá, že 56 chlapců a 40 dívek ve druhých třídách nehraje na žádný hudební nástroj. Ve čtvrtém ročníku jsou data následující, 61 chlapců a 27 dívek se nevyučuje hře na žádný hudební nástroj. V obou ročnících inklinují k hudebním činnostem především dívky, kterých v pozdějším věku stále přibývá.

Chlapci 2. třída

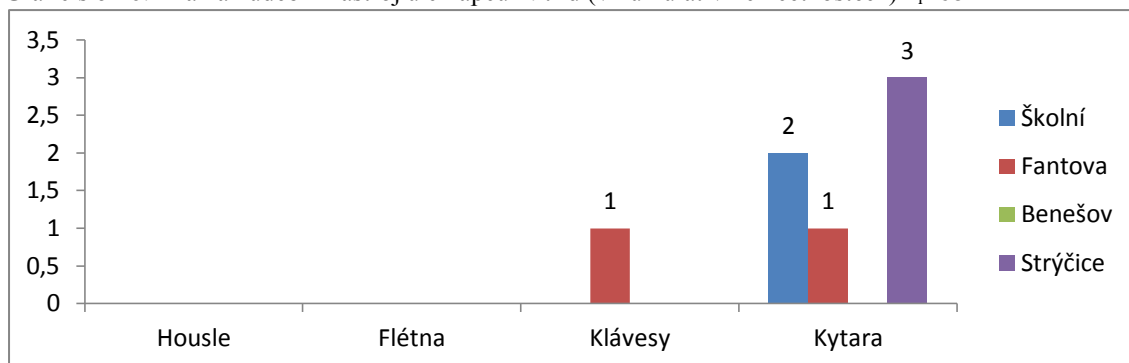
Graf číslo 9: Hra na hudební nástroj u chlapců 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

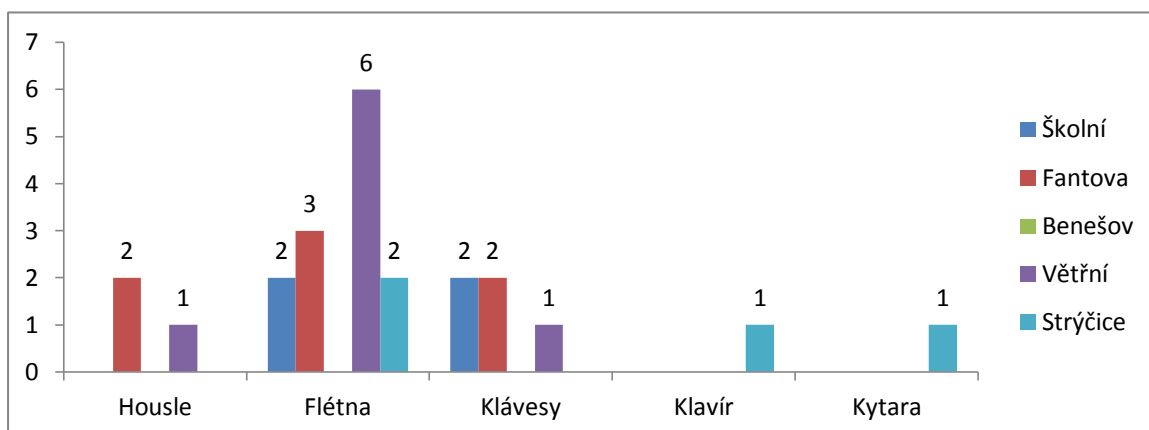
Graf číslo 10: Hra na hudební nástroj u chlapců 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 68$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 2. třída

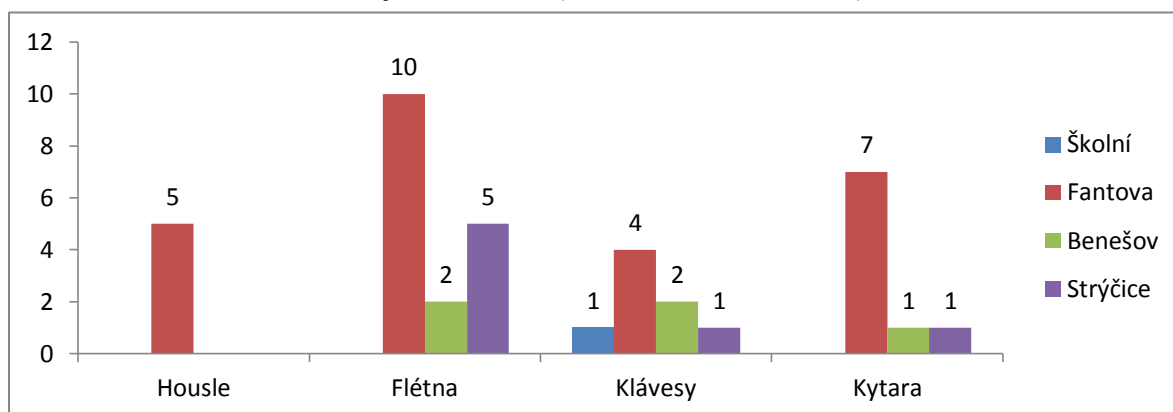
Graf číslo 11: Hra na hudební nástroj u dívek 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 12: Hra na hudební nástroj u dívek 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

2.3.2.3 Výuka cizích jazyků

Po roce 1969 byla Česká socialistická republika komunisticky smýšlející stát spřátelený s Ruskem. Proto byl ve školách kladen důraz na výuku ruského jazyka. S příchodem nového demokratického přístupu inklinovala Česká republika k německy hovořícím pohraničním sousedům. Tento trend výuky německého jazyka částečně přetrvával až do nedávné doby. V posledních letech je nejvíce žádaná výuka anglického jazyka, kterou nabízejí všechny jazykové i základní školy. Mezi nejžádanější lektory anglického jazyka patří rodilí mluvčí. Předpokládám proto, že výsledky dotazníku budou ve prospěch anglického jazyka, jehož zájemců bude s věkem přibývat.

Z celkového počtu 275 dotazovaných žáků jich 64 navštěvuje výuku anglického jazyka, 26 výuku německého jazyka a 9 žáků se věnuje jinému jazyku. Porovnáme-li chlapce, dochází ve čtvrtém ročníku k minimálním změnám oproti druhému. U dívek opět zájem o jazyky ve starším věku roste stejně, jako tomu bylo u hry na hudební nástroj.

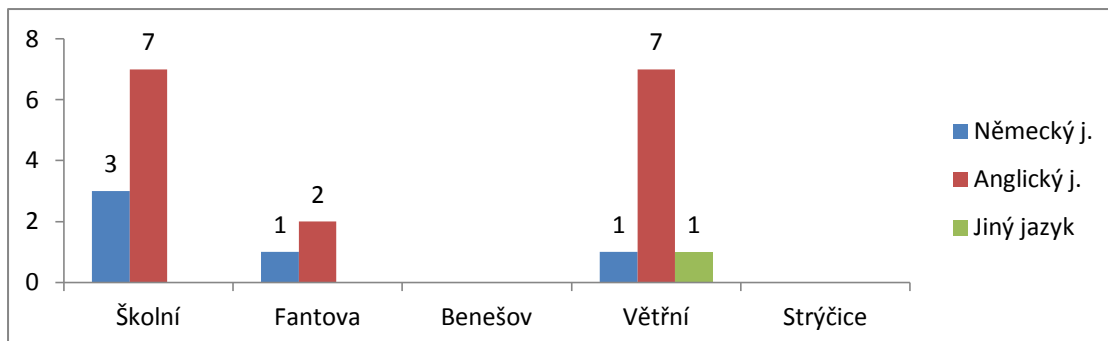
Na základní škole Fantova je nejvíce žáků vzdělávaných jak v anglickém, tak i německém jazyce. Konkurovat jin může pouze ZŠ Větrní s výukou anglického jazyka. Výuce jazyků se věnuje 22 chlapců a 23 dívek druhých tříd. Ve čtvrtých třídách je jazykově vzděláváno 24 chlapců a 30 dívek.

Porovnáme-li oba ročníky, zájem u chlapců zůstává stejný, zatím co u dívek roste. Nulový zájem o jazyky ve druhém ročníku je patrný u chlapců ZŠ Benešov a ZŠ Strýčice a u dívek ZŠ Benešov. Stejně je na tom oboje pohlaví ve čtvrté třídě na ZŠ

Benešov. Na této škole probíhá výuka anglického jazyka od šestého ročníku a není zde veden kroužek anglického jazyka pro mladší žáky.

Chlapci 2. třída

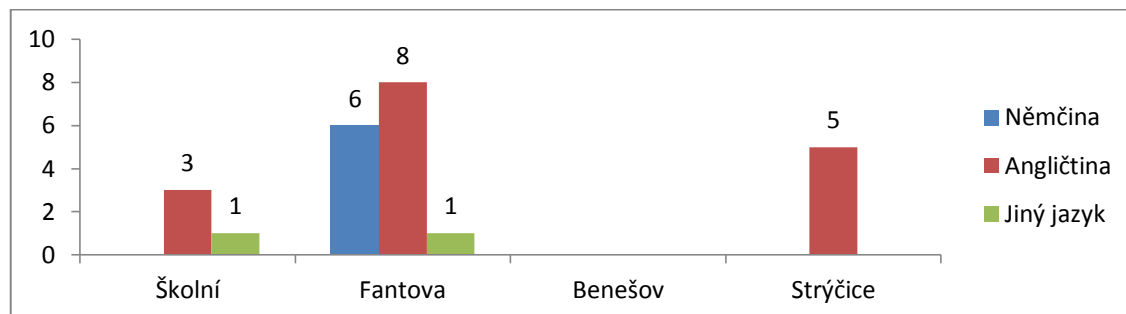
Graf číslo 13: Výuka jazyků podle škol u chlapců 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i=78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

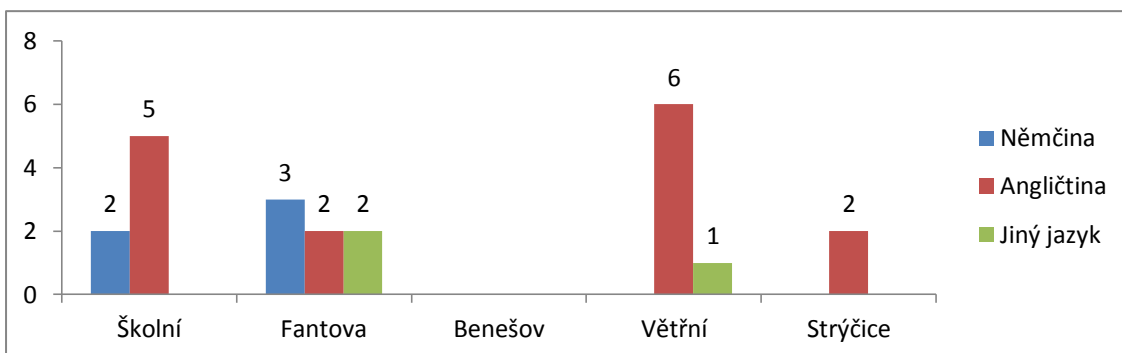
Graf číslo 14: Výuka jazyků podle škol u chlapců 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i= 68$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 2. třída

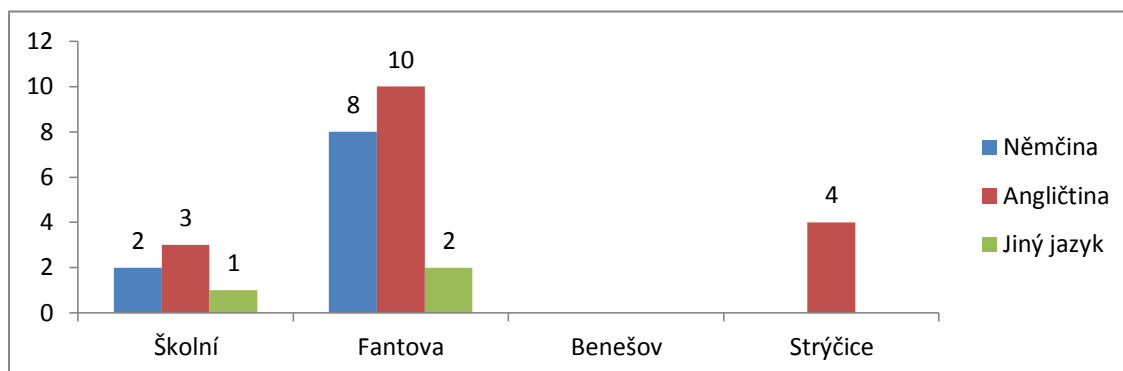
Graf číslo 15: Výuka jazyků podle škol u dívek 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 16: Výuka jazyků podle škol u dívek 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

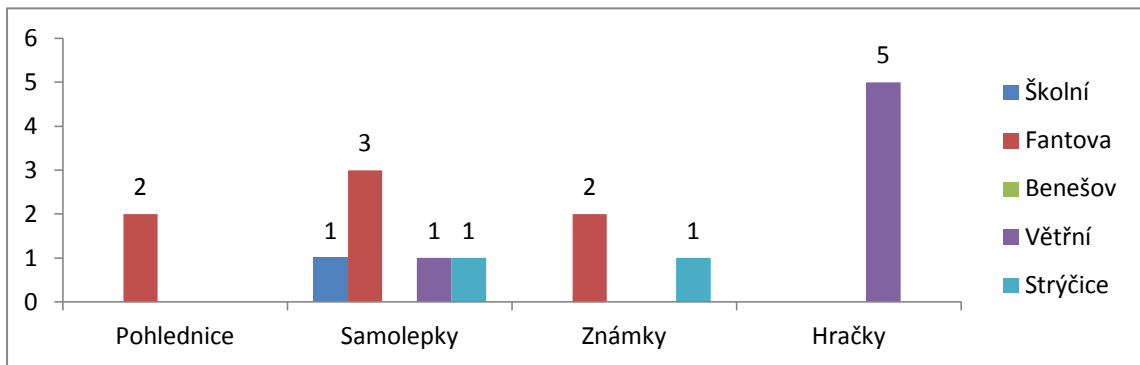
2.3.2.4 Sběratelství

Největší zajímavostí byla otázka vztahující se ke sběratelské činnosti dnešních žáků. V letech 1996 – 1998 bylo sběratelství mezi mými vrstevníky (2. -4. Ročník ZŠ) relativně příznivě rozšířeno. Sbíraly se sportovní karty, části moderních her, opět se sbírala céčka a spousta dalších cenností. Předpokládám, že sběratelství se dnes věnuje pouze malá skupina žáků. Připisovala bych tento fakt tomu, že děti nemají v této oblasti mnoho vzorů. Ze všech žáků uvedlo 21 z nich sběratelství samolepek. Na stejné úrovni pak skončily sbírky hraček (18 dětí) a známek (15 dětí). Ze získaných údajů vyplývá, že pouze 20,7% dotázaných něco sbírá.

U druháků je nejvíce rozšířené sbírání samolepek, u čtvrtáků je to ve stejné míře sběr samolepek a známek. V případě vyplnění těchto údajů je třeba brát na zřetel, že mnohé děti z druhých tříd vůbec nepochopily, na co se v této otázce tážeme. Zajímavé je porovnání výsledků obou ročníků chlapců. Z grafů je patrné postupné snižování zájmu u chlapců a naopak rozvoj sběratelské činnosti u dívek ve čtvrtých třídách. Největší zájem o sbírky hraček je na školách ZŠ Větrní a ZŠ Strýčice. Naopak nulový zájem u obou ročníků chlapců a druhých tříd dívek je patrný v ZŠ Benešov.

Chlapci 2. třída

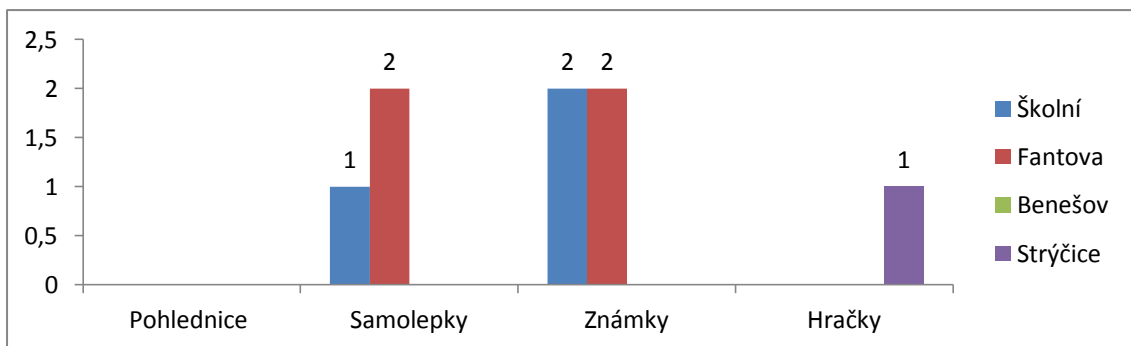
Graf číslo 17: Sběratelství u chlapců 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

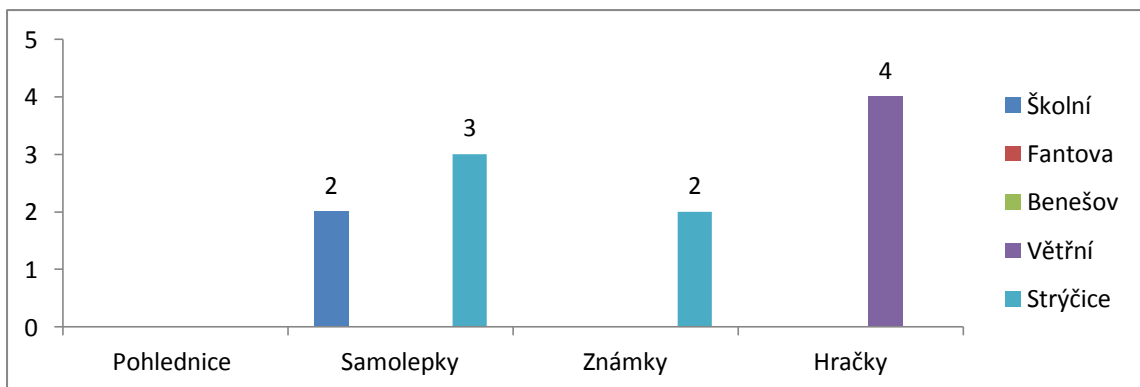
Graf číslo 18: Sběratelství u chlapců 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 68$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 2. třída

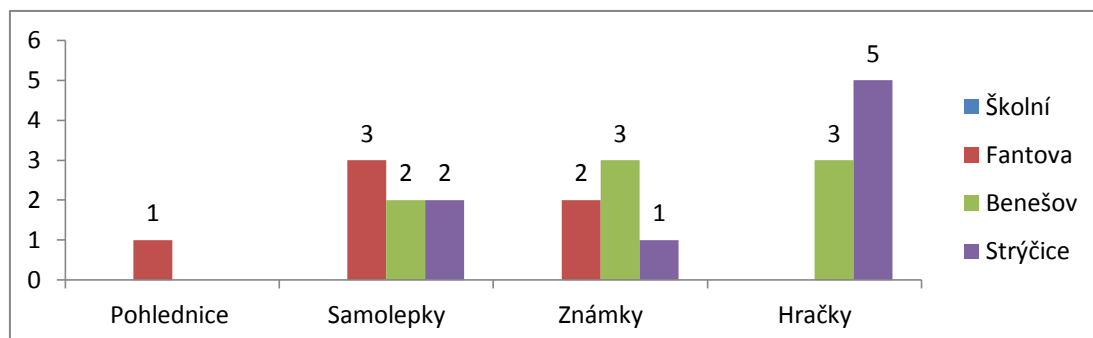
Graf číslo 19: Sběratelství u dívek 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 20: Sběratelství u dívek 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

2.3.2.5 Ostatní zájmy

Do této kategorie jsem zařadila sledování televizních programů, hraní počítačových her, hraní stolních deskových her, pobyt venku s vrstevníky, čtení knih a poslech hudby. Předpokládanými výsledkem je vysoký zájem o televizní přijímače a počítače. Naopak bych nízký zájem přisuzovala čtení knih a pobytu venku. Z mého pozorování při praxích je na vesnických a městských školách patrný rozdíl mezi dobou trávenou při hrách ve venkovním prostředí. Vesnické děti mají lepší podmínky skýtající větší bezpečí pro tyto hry a žáci se mezi sebou dobře znají, zatím co v městském prostředí se děti spíše odcizují a tráví volný čas samostatně doma.

Nejmenší zastoupení ve volených aktivitách měly stolní hry. Tomuto faktu bych přisuzovala vysoké pracovní vytížení většiny dnešních rodičů, kteří na hraní her s dětmi nemají čas. Naopak velkým překvapením je pobyt venku s kamarády, které vybralo 163 dětí a četba knih, kterou vybralo 117 dětí z 275.

Ve druhých ročnících ve všem kromě hraní deskových her vyčnívají chlapci nad dívkami. Při porovnání výsledků chlapci výrazně vedou nad dívkami v oblasti pozorování televize, hraní her na počítačích a pohybu venku. Naopak je tomu v případě četby knih, kterou uvedlo 26 chlapců a 33 dívek. Téměř stejný je zájem o hraní deskových her u 11 chlapců a 12 dívek.

Ve čtvrtém ročníku byla nejčastěji volena možnost pobytu venku, celkem u 87 respondentů. Sledování televizního přijímače a hraní her na počítači volilo téměř stejně žáků 60 a 62. Chlapci vyčnívají nad dívkami ve sledovanosti televize, hraní na počítači, hraní stolních her a v poslechu hudby. Téměř totožné hodnoty byly dosaženy u chlapců

i dívek v otázce pobytu venku. Stejně jako u druhých ročníků zvolilo četbu ve volném čase více dívek 34 než chlapců 24.

Oproti druhému ročníku roste u chlapců ve čtvrté třídě zájem o sledování televize, hraní deskových her a poslech hudby. Stejných hodnot dosahuje hraní her na počítači a pobyt venku. U dívek později narůstá zájem o sledování televizních programů, ještě více o pobyt venku a poslech hudby. Naopak oblíbenost počítače klesá.

Sjednocení údajů podle škol je následující:

druhé ročníky

- nejvíce žáků sledujících televizi má ZŠ Větrní 17, nejméně ZŠ Benešov 1
- nejvíce žáků zajímajících se o počítač je v ZŠ Větrní 28, nejméně ZŠ Benešov 3
- největší počet hráčů stolních her je v ZŠ Větrní 8 a ZŠ Fantova 7, nejméně ZŠ Benešov 1
- stejný počet žáků (22) tráví volný čas venku v ZŠ Školní, ZŠ Fantova a ZŠ Větrní, nejméně jich najdeme v ZŠ Benešov
- nejvíce čtenářů najdeme v základní škole Větrní (21), nejméně v ZŠ Benešov a ZŠ Strýčice (8 žáků)
- poslechu hudby se věnuje 23 žáků na ZŠ Větrní nejméně pak v ZŠ Benešov (2)

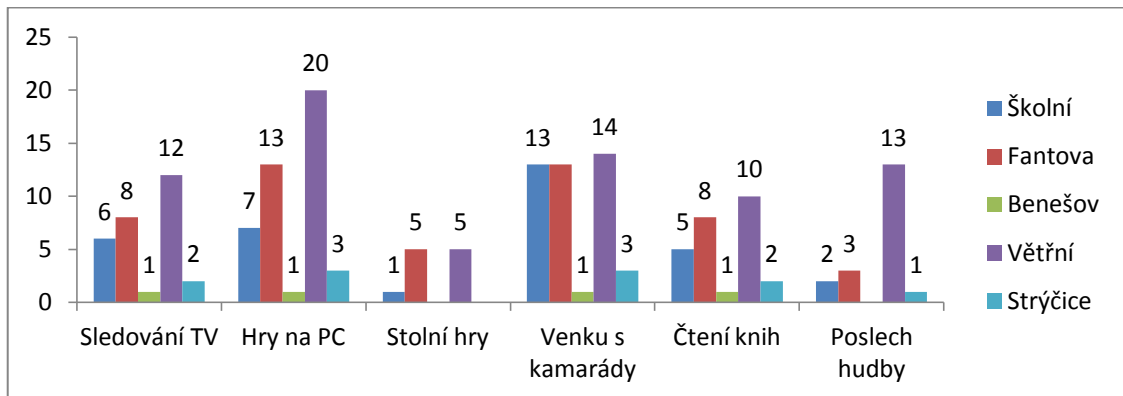
čtvrté ročníky

- nejvyšší televizní sledovanost vykazují žáci ZŠ Fantova 31, nejmenší potom ZŠ Strýčice 8
- hrám na počítači se nejvíce věnují žáci ZŠ Fantova 32, nejméně pak v ZŠ Benešov 8
- stolní hry hraje nejvíce žáků ze ZŠ Fantova, opakem je jeden žák ze ZŠ Benešov
- nejvíce žáků trávících volno venku je v ZŠ Fantova 47, zajímavým opakem je druhá místní škola ZŠ Školní s 11 respondenty
- četbou knih se zabývají žáci ZŠ Fantova 35
- poslech hudby ve volném čase byl nejčastější na ZŠ Fantova 33

Překvapivým poznatkem byl zájem dětí trávit volný čas venku a četbou knih. Předpokládala jsem velmi nízké hodnoty a opak mě velmi mile překvapil. Mým předpokladem byl větší zájem dětí z menších škol ve Strýčicích a Benešově. Ale obě školy vykazují nejmenší hodnoty téměř ve všech možnostech včetně těchto. Do výsledků se promítá i fakt menšího množství žáků v obou ročnících.

Chlapci 2. třída

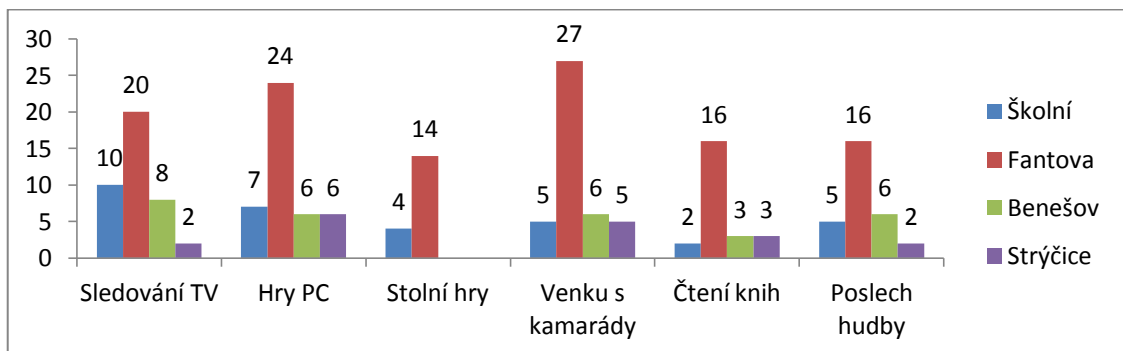
Graf číslo 21: Ostatní zájmy chlapců 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

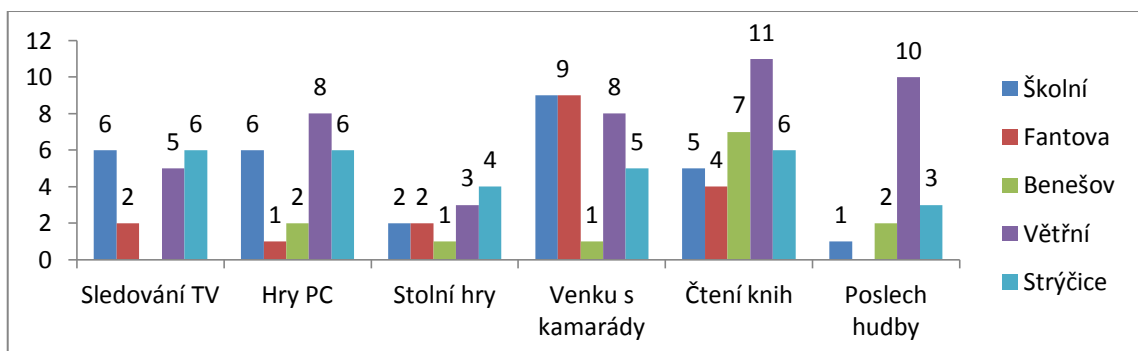
Graf číslo 22: Ostatní zájmy chlapců 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 68$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 2. třída

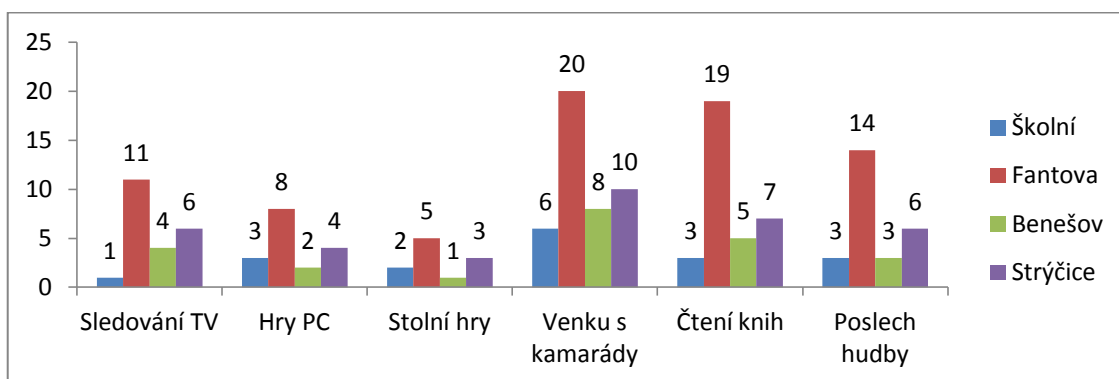
Graf číslo 23: Ostatní zájmy dívek 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 24: Ostatní zájmy dívek 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.3 Odpověď na otázku číslo 3: Jaké kroužky děti navštěvují?

Vzhledem k velkému počtu kroužků, které žáci navštěvují, jsem zvolila pro lepší přehlednost formu tabulky.

Velká škála nabízených aktivit nejen školou, ale i volnočasovými organizacemi poskytuje možnost zvolení nejvhodnějšího zaměření pro každého. Otázkou je, zda se děti i rodiče mezi tolika kroužky orientují. Pro volnočasové aktivity platí především dobrovolnost jejich navštěvování. Ale díky tomu, že je většina těchto kroužků hrazena rodiči a mnohdy se tyto částky pohybují příliš vysoko, je především na rodičích, jaký postoj zaujmou v případě, že se dítě rozhodne nadále aktivitu nenavštěvovat. Od tohoto postoje rodičů se odvíjí stálost dnešních dětí u jednotlivých aktivit. Velké množství žáků je nestálých a jejich zájem brzy opadá.

Mezi dotazovaným vzorkem respondentů se nejčastěji objevil kroužek keramiky, který navštěvuje 34 žáků a sportovní kroužky, které navštěvuje 23 žáků. Nejméně navštěvovaný je vodácký kroužek 3 žáci, Pionýr 6 žáků a plavání 6 žáků.

U žáků druhých tříd je nejoblíbenější kroužek keramiky (20 žáků) a výtvarný kroužek (16 žáků). Nejmenší návštěvnost zaznamenal vodácký kroužek (1 žák), který je omezen dostupností vodních toků.

Ve čtvrtém ročníku je nejžádanější sportovní kroužek obsahující také atletiku (16 žáků). Nejmenší zájem je o Pionýry a plavání (po1 žákovi).

Při porovnání chlapců z obou věkových skupin je patrný postupný nárůst zájmu o sportovně zaměřené kroužky. Největší pokles zájmu je u výuky anglického jazyka. To lze přisoudit začátku výuky jazyků v průběhu vyučování. U dívek překvapivě klesá zájem ve všech nabízených oblastech.

Při porovnávání škol se zaměříme na jednotlivé oblasti. Výuka cizích jazyků má nejpočetnější zastoupení na ZŠ Školní (11 žáků) a ZŠ Benešov (7 žáků). Sportovní kroužky převládají na sportovně zaměřené škole ZŠ Fantova. Jako nejvíce obsazená sportovní disciplína je výuka florbalu, ve kterém se škola účastní již několik let soutěží. Výtvarnou výchovu navštěvuje nejvíce žáků na základní škole Fantova (9). Zájem o keramický kroužek je ve dvou školách, které mají keramické dílny, a to ZŠ Fantova (15 žáků) a ZŠ Strýčice (12 žáků). Možnosti nabídky keramických kroužků jsou ovlivněny pořizovacími cenami vypalovacích pecí, hlíny a glazur.

Tabulka číslo 1: Zájmové kroužky u dětí 2. a 4. třídy (v kumulativních četnostech) $n_i = 275$

	2. třída	4. třída	2. třída	4. třída
	chlapci	chlapci	dívky	dívky
Bojové sporty	2	3	3	0
Florbal	6	10	0	2
Fotbal	0	15	0	2
Sportovní	5	8	2	8
Tenis	1	5	3	1
Basketbal	1	3	2	2
Plavání	0	0	5	1
Vodáci	1	2	0	0
Pionýr	2	1	3	0
Rybářský k.	5	2	1	0
Hasičský k.	2	1	1	4
Taneční k.	1	0	3	3
Školní klub	2	3	1	3
Výtvarný k.	7	0	9	0
Keramika	6	5	14	9
Hra na kytaru	2	0	10	0
Anglický jazyk	6	2	6	1
Německý jazyk	1	0	7	2

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.4 Odpověď na otázku číslo 4: Kdo daný kroužek dítěti vybral?

V této oblasti lze předpokládat, že postupem dospívání dítěte přenechají rodiče výběr volnočasových aktivit na dítěti. Žáci mladšího školního věku mohou kroužky vybírat nejen podle aktivity, která je zaujala, ale i podle dalších faktorů. K těm by

patřila účast jejich vrstevníků, přátel nebo v případě školního kroužku vedení oblíbeným pedagogem.

U rodičů může hrát hlavní roli finanční náročnost a dostupnost kroužku v místě bydliště či školy. Podle mého názoru je velmi důležité vybírat aktivitu i podle vedoucího daného kroužku. Pokud je lektor odborníkem ve svém oboru a má za sebou úspěšnou praxi, je větší pravděpodobnost, že bude umět děti motivovat k této činnosti. V opačném případě může dojít až ke znechucení dané aktivity u dětí.

Podle sebraných dat vybírají kroužky ze 46,6% procent sami respondenti. U obou dalších variant jsou data téměř stejná. Rodiče volí aktivitu v 27,5% a společně s dětmi v 25,9% případů.

Chlapci ve druhé třídě volili nejčastěji volbu rodičů (18 respondentů) a vlastní volbu (také 18 respondentů). Dívky nejčastěji vybírají kroužky společně s rodiči (27 respondentů). Žáci čtvrtých tříd si své aktivity volí nejčastěji samostatně (39 chlapců a 34 dívek).

Porovnáme-li oba ročníky u mužské části respondentů je patrné výrazné osamostatnění. Ženské zastoupení respondentů má stejné tendence.

Souhrn údajů z hlediska škol:

druhé ročníky

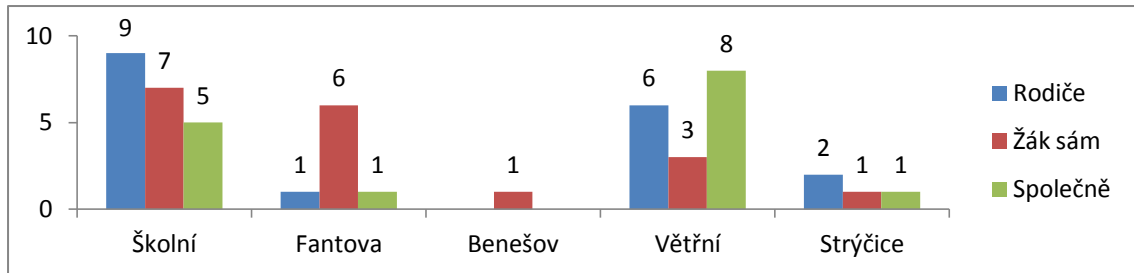
- Rodiče se na výběru nejvíce podílejí na ZŠ Školní u chlapců a na ZŠ Školní a ZŠ Benešov u dívek.
- Samostatně si chlapci volí své aktivity na ZŠ Školní a ZŠ Fantova. Dívky nejvíce vybírají na ZŠ Fantova a to výrazněji než chlapci.
- Společně s rodiči se na výběru podílí nejvíce chlapců v ZŠ Větrní a dívek na ZŠ Školní.

čtvrté ročníky

- Největší rodičovské zastoupení u chlapců i dívek je na ZŠ Fantova. Žádné potom v ZŠ Benešov u chlapců.
- Samostatně si žáci vybírají kroužky na ZŠ Fantova.
- S rodiči se radí nejvíce dívek na ZŠ Fantova.

Chlapci 2. třída

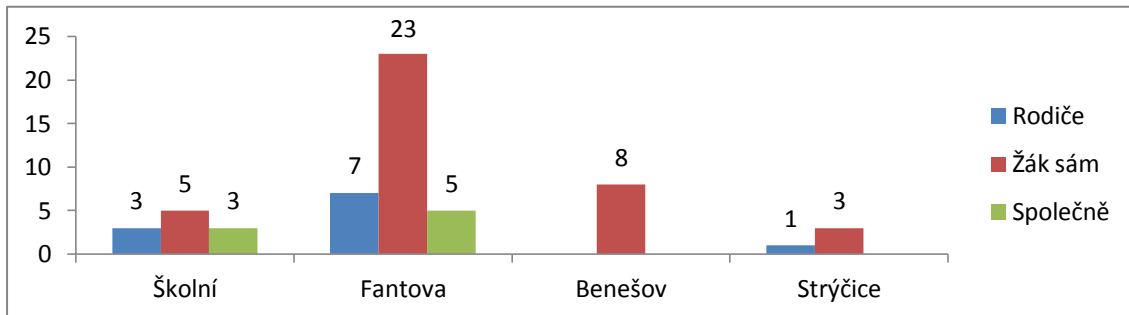
Graf číslo 25: Podíl na výběru zájmových kroužků u chlapců 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

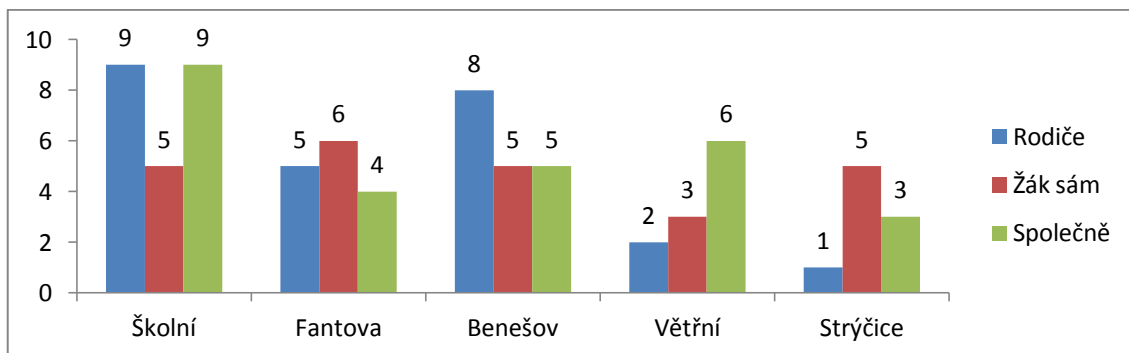
Graf číslo 26: Podíl na výběru zájmových kroužků u chlapců 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 68$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 2. třída

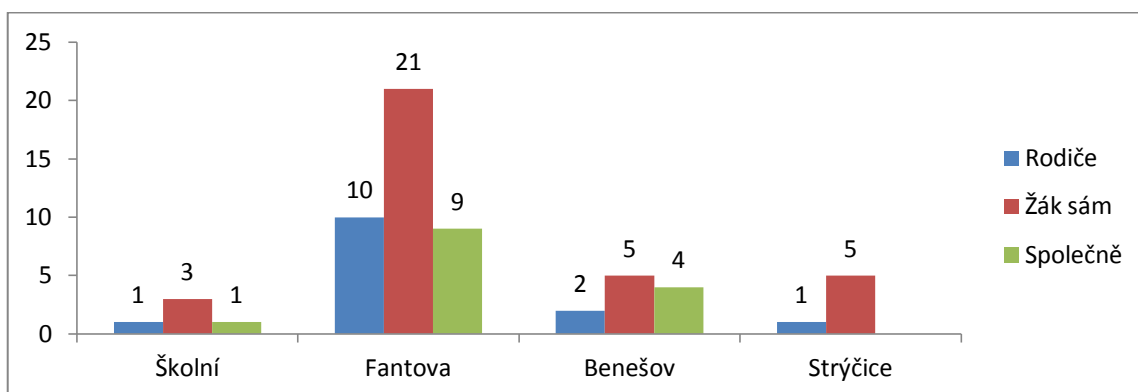
Graf číslo 27: Podíl na výběru zájmových kroužků u dívek 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 28: Podíl na výběru zájmových kroužků u dívek 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.5 Odpověď na otázku číslo 5: Kdo zájmové kroužky vede?

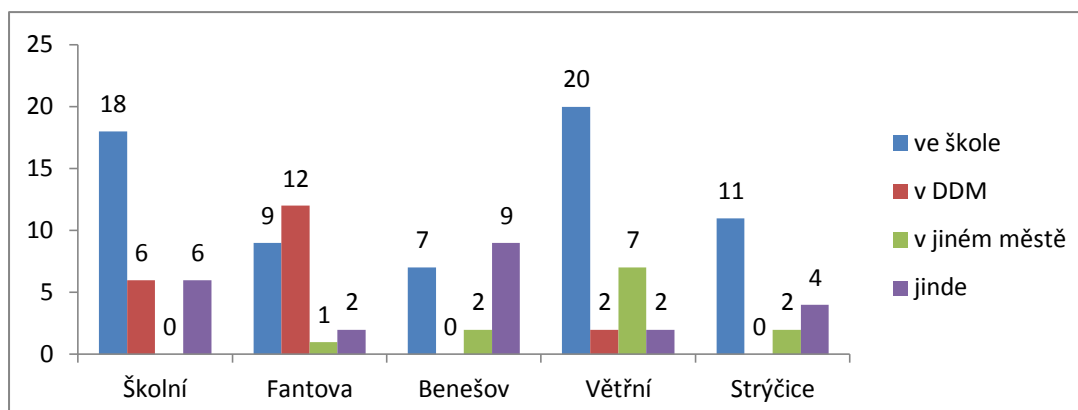
Za nejpřístupnější a nejvíce vybírané kroužky považují ty, které nabízejí samy školy. Školy většinou nabízejí volnočasové aktivity zdarma pod vedením vlastních pedagogů a v prostorách školy. V případě Kaplických škol je placen roční poplatek. Z hlediska finanční náročnosti a kvalifikovanosti lektorů jsou vhodné i Domy dětí a mládeže. V současné době se objevuje pestrá škála společností zabývajících se nabídkou kroužků, které jsou mnohdy finančně nadhodnoceny a kvalita jejich vedení není příliš dostačující.

Ve druhých ročnících převládají kroužky nabízené školou nebo kroužky, které se konají v budově školy. Za volnočasovou aktivitou nejčastěji dojíždějí žáci ZŠ Větrní (20 respondentů).

Respondenti ze čtvrtých ročníků nejvíce uvádějí kroužky volnočasových aktivit, které nabízejí školy nebo se konají ve školní budově. Nejmenší počet žáků za aktivitou dojíždí do jiného města. U starších ročníků také stoupá poptávka po aktivitách nabízených Domy dětí a mládeže (27 žáků).

2. třída chlapci i dívky

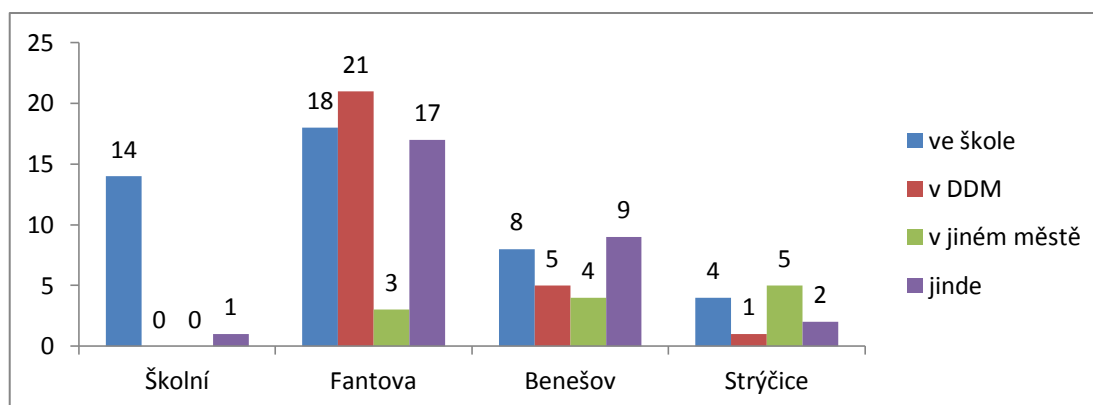
Graf číslo 29: Kde se kroužky nacházejí u žáků druhých tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 141$

Zdroj: vlastní výzkum

4. třída chlapci i dívky

Graf číslo 30: Kde se kroužky žáků čtvrtých tříd nacházejí (v kumulativních četnostech) $n_i = 134$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.6 Odpověď na otázku číslo 6: Z jakého důvodu dítě nenavštěvuje žádný kroužek?

Šestá otázka byla zaměřena na respondenty, kteří nenavštěvují žádný zájmový kroužek. Předpokladem bylo menší množství respondentů spadajících do této skupiny. Byla jsem přesvědčena, že k nejčastějším důvodům bude patřit cena aktivity nebo špatná dostupnost.

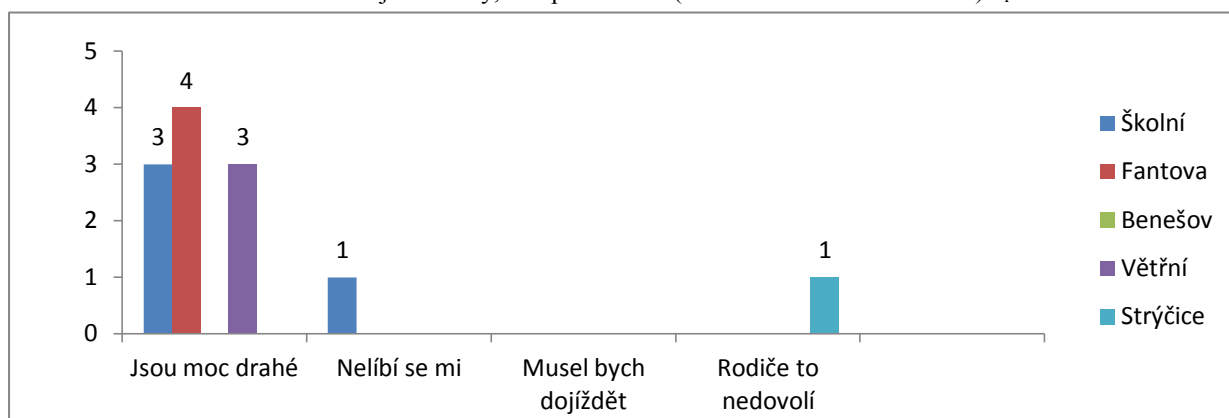
Z celkové baterie respondentů (275) uvedlo 18 jako nejčastější důvod finanční nedostupnost. Nejméně z nich (3) považovalo za překážku nutnost dojíždění. Stejně

výsledky byly i u žáků druhých tříd (11 finance a 2 dojíždění). Ve čtvrtých třídách uvedlo 8 respondentů zákaz rodičů a 7 respondentů finanční náročnost a nezáměr o nabízené kroužky.

Nejvíce aktivit zakazují rodiče žákům ZŠ Fantova (4). Naopak žákům ze základní školy Stýčice se žádný z nabízených kroužků nelíbí.

Chlapci 2. třída

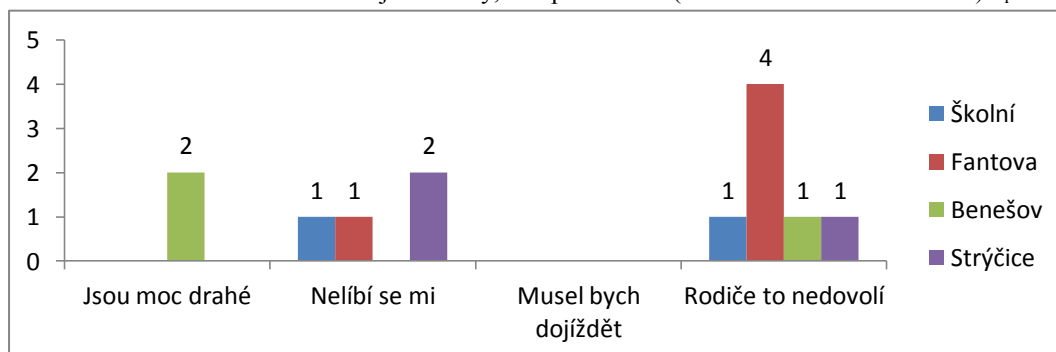
Graf číslo 31: Proč dítě nenavštěvuje kroužky, chlapci 2. třída (v kumulativních četnostech) $n_i = 78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

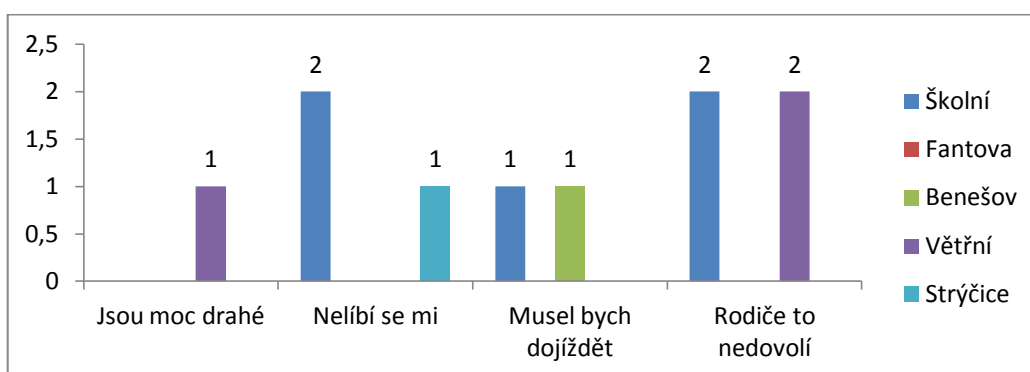
Graf číslo 32: Proč dítě nenavštěvuje kroužky, chlapci 4. třída (v kumulativních četnostech) $n_i = 68$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 2. třída

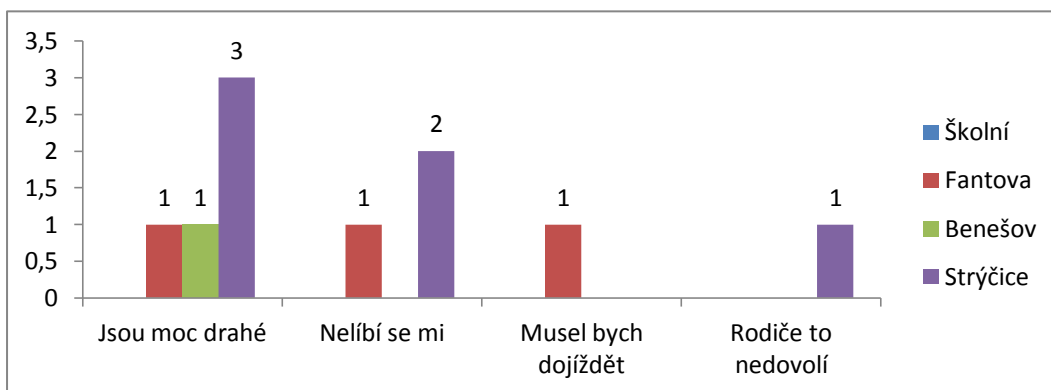
Graf číslo 33: Proč dítě nenavštěvuje kroužky, dívky 2. třída (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 34: Proč dítě nenavštěvuje kroužky, dívky 4. třída (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.7 Odpověď na otázku číslo 7: Jak často žáci navštěvují školní družinu?

K volnému času dětí patří i pobyt ve školní družině. Žáci mohou navštěvovat školní družinu v ranních hodinách před začátkem vyučování i po jeho ukončení. Četnost zde tráveného času závisí na pracovní vytíženosti rodičů, na možnostech prarodičů, věku žáků atd. Někteří žáci zde mohou čekat na začátek školního kroužku, který navštěvují.

Každá školní družina má svůj denní harmonogram. Téměř u všech lze ale najít čas volných aktivit, čas řízených aktivit a čas trávený venku. Nevýhodou řízených činností jsou neustálé změny počtu dětí, které odcházejí na kroužky i domů během

celého odpoledne. Mnozí žáci využívají pobyt ve školní družině k vypracování domácích úkolů.

Grafy zobrazují data druhých a čtvrtých ročníků odděleně. Vyplývá z nich, že žáci nejčastěji navštěvují družinu odpoledne (41 respondentů). To lze připsat pracovní době rodičů, kteří nechtějí své děti nechávat doma samotné. Nejmenší návštěvnost těchto tříd zaznamenává školní družina v ranních hodinách (9 respondentů). Porovnáním chlapců a dívek druhého ročníku vycházejí u položek návštěvnosti odpoledních, ranních i odpoledních a některých dnů v družinách téměř stejné hodnoty. U žáků, kteří do družiny nechodí, jsou vyšší hodnoty u chlapců (19) než u dívek (6).

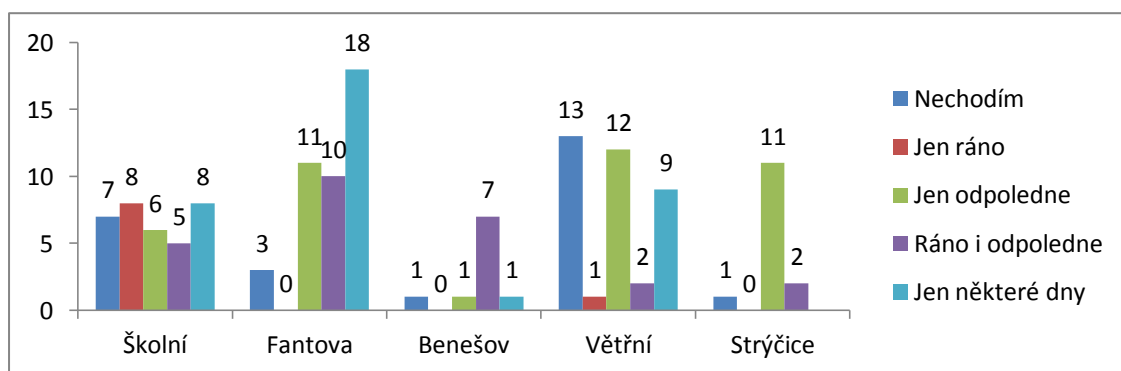
Na grafu zahrnujícím data dívek i chlapců čtvrtých ročníků je patrný velký počet žáků nenavštěvujících družiny (70). Nejvíce žáků pak dochází odpoledne (10) a v některé dny (10).

Zaměříme-li se na změny v průběhu školní docházky, najdeme u chlapců výrazné osamostatnění. Chlapci jsou již ve věku, kdy je rodiče nechají docházet po vyučování domů samostatně. Ke stejným výsledkům dochází i u dívek.

Nejméně žáků navštěvuje školní družinu v ZŠ Fantova v Kaplici, nejvíce do ZŠ Benešov. Před vyučováním využívá školní družinu nejvíce žáků ZŠ Školní (9), odpoledne pak žáci ZŠ Fantova.

Chlapci a dívky 2. třída

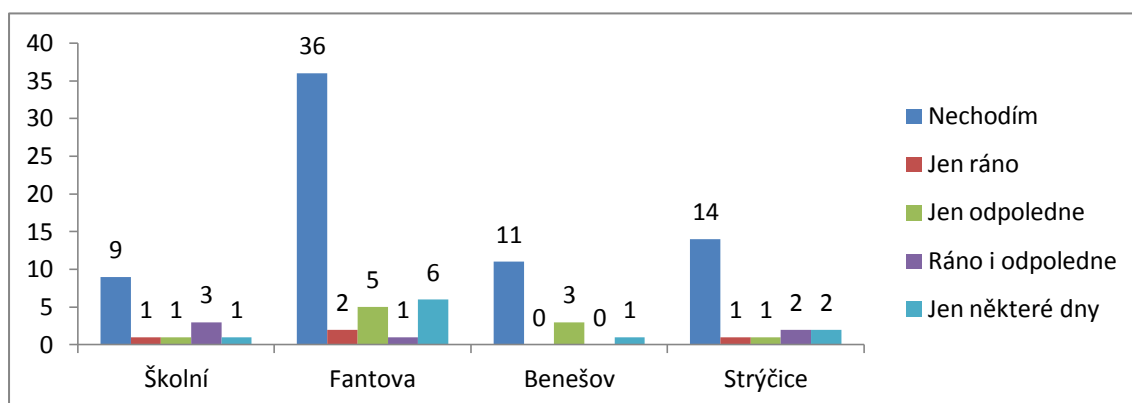
Graf číslo 35: Návštěvnost školní družiny žáků 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 141$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci a dívky 4. třída

Graf číslo 36: Návštěvnost školní družiny žáků 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 134$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.8 Odpověď na otázku číslo 8: Co se stane, pokud neposlechnete své rodiče?

Všechny otázky týkající se trestů a jevů plynoucích z nežádoucího chování respondentů byly v dotazníku uvedeny jako otevřené položky. Žádný respondent tedy nebyl ovlivňován nabídkou možností.

První z otázek, týkající se trestů ve výchově žáků mladšího školního věku, mapuje reakce rodičů, na neuposlechnutí dítěte jejich příkazu či zákazu. Předpokladem jsou mírnější reakce dnešních rodičů a snížení počtu použití tělesných trestů ve výchově.

Nejvíce respondentů volilo tělesné tresty (67) a zákaz vycházek (54). Naopak nejmenší počet respondentů uvedl písemné tresty (11).

Ve druhých ročnících opět převládaly tělesné tresty. Tuto skutečnost uvedlo 40 respondentů a 30 respondentů uvádělo jako nejčastější reakci svých rodičů křik (30).

U žáků čtvrtých ročníků je nejčastěji volen zákaz vycházek (28) a tělesné tresty (27).

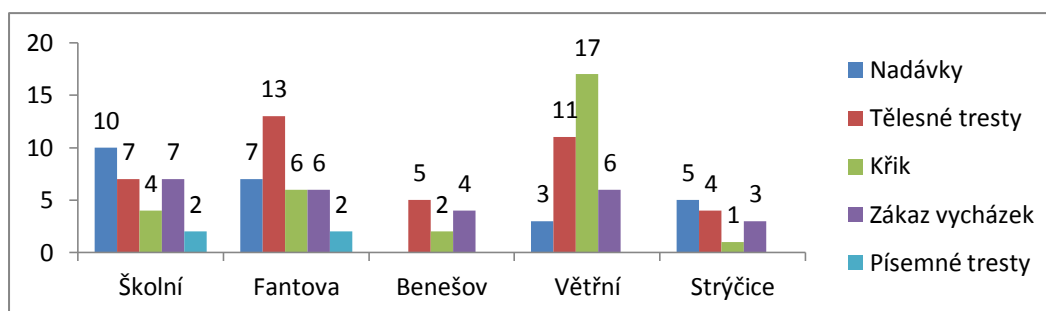
Porovnáním sesbíraných dat z obou ročníků je patrný pokles tělesných trestů i křiku s vyšším věkem dítěte. Na druhou stranu mírně narůstá zákaz vycházek, a to především u chlapců.

Z grafů č. 35 a č. 36 můžeme vyčíst nejčastější reakce rodičů na nežádoucí chování jejich dětí sledované podle jednotlivých škol:

- ZŠ Školní – na této škole zůstávají hodnoty stejné jen u tělesných trestů, postupně zcela vymizely tresty písemné (Tento fakt podporuje nutnost umět ve druhém ročníku napsat všechna písmena, tedy trest je rodiči brán i jako forma tréninku. Na rozdíl od ročníku čtvrtého, kde je již předpokládáno osvojení této dovednosti.), ale narůstají zákazy vycházek
- ZŠ Fantova – stejně jako na předchozí škole zůstávají stejné hodnoty u tělesných trestů, o více jak polovinu zaznamenáváme nárůst zákazu vycházek
- ZŠ Benešov – velmi dobré je úplné vymizení nadávek ze strany rodičů i zadávání písemných trestů, zvláštní je přibývání písemných trestů u žáků ve čtvrtých ročnících
- ZŠ Větřní – za nepříznivé hodnoty na této škole považují přemíru křiku v rodinách na žáky druhých tříd
- ZŠ Strýčice – na této základní škole žádná hodnota příliš nevyčnívá, ani se v průběhu studia nemění.

Chlapci a dívky 2. třída

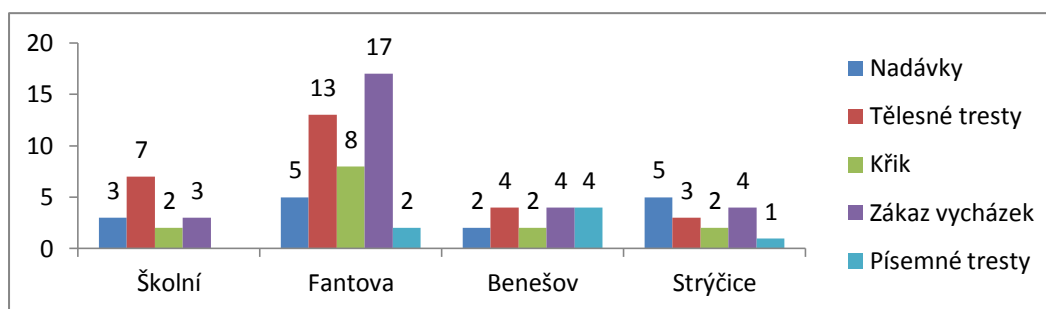
Graf číslo 37: Návštěvnost školní družiny žáků 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 141$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci a dívky 4. třída

Graf číslo 38: Návštěvnost školní družiny žáků 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 134$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.9 Odpověď na otázku číslo 9: Jaký trest nemáš rád?

Lze předpokládat, že mezi nejčastěji uváděnými odpověďmi budou klasické tresty, jako například tresty tělesného typu i zákazy. Jsou ale mezi tresty dnešních rodičů některé originální? Mým názorem, utvořeným na základě pozorování žáků druhé třídy, by mezi neoblíbené tresty mohl patřit zákaz používání počítače a mobilního telefonu a tělesné tresty. U této otázky uvedl celý vzorek respondentů osm různých trestů. Grafické znázornění je rozděleno na druhý a čtvrtý ročník, který zahrnuje odpovědi jak dívek, tak chlapců. Vyhodnocená data jsou následující:

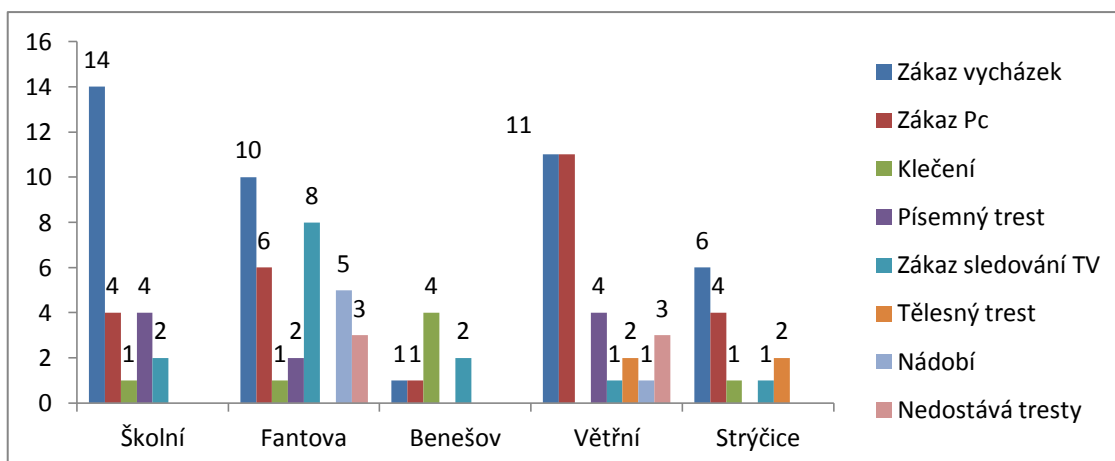
Největších hodnot dosáhl zákaz vycházek. Ze všech dotazovaných jej vypsal 86 respondentů. Druhé nejvyšší hodnoty dosáhl zákaz práce a hraní her na počítačích. Nejméně častý byl překvapivě tělesný trest (4 respondenti). U žáků druhých tříd převládal zákaz vycházek, nejmenších hodnot dosáhl tělesný trest (4 respondenti). Za nejnepříjemnější trest je ve čtvrtých třídách považován opět zákaz vycházek. Tělesné tresty neuvedl žádný z respondentů.

Zaměřením na hodnoty u žáků jednotlivých škol, jsou u mladších žáků patrné nejvyšší hodnoty zákazu vycházek na základní škole Školní (14), zákaz využívání počítačů na ZŠ Větrní (11), zákaz sledování televize na ZŠ Fantova (8) a zajímavostí je vysoký počet trestů (4), kdy žáci musí klečat na kolenou vyskytující se na ZŠ Benešov. Celkem 6 žáků ze 141 dětí druhých tříd uvedlo, že nedostávají žádné tresty.

Ve čtvrtých ročnících výrazně převládá zákaz vycházek (44 žáků), tělesný trest neuvedl ani jeden respondent. Zákaz pobytu venku se nejčastěji vyskytuje na ZŠ Fantova, zde nabývají nejvyšších hodnot i zákazy práce na počítači a sledování televize. Nejvyšší zastoupení u respondentů ve všech školách má zákaz vycházek.

Chlapci a dívky 2. třída

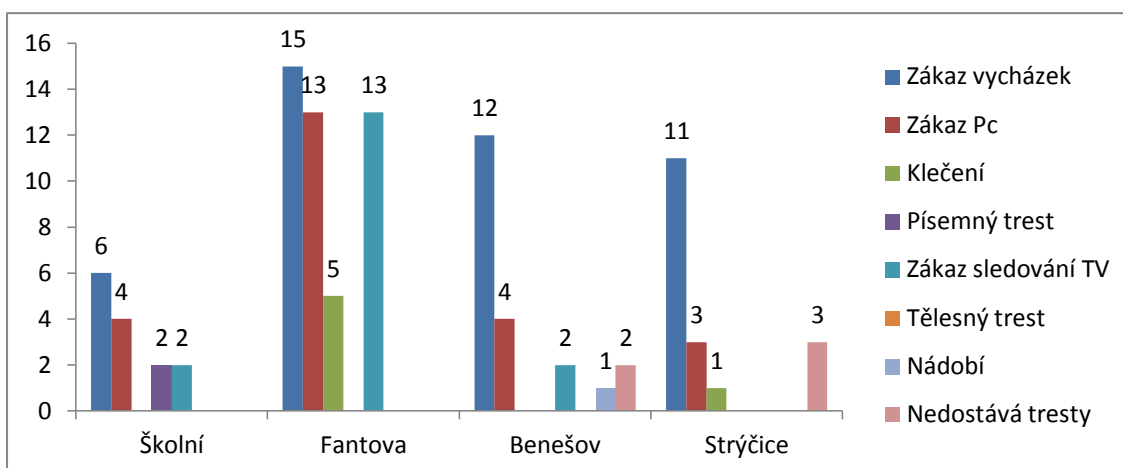
Graf číslo 39: Jaké tresty nemají rádi žáci 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 141$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci a dívky 4. třída

Graf číslo 40: Jaké tresty nemají rádi žáci 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 134$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.10 Odpověď na otázku číslo 10: Kvůli čemu se na tebe rodiče nejvíce zlobí?

Otázka číslo 10 by měla mapovat, které prohřešky se rodičům nejčastěji nelíbí. U sesbíraných dat je nutné započítat i faktor subjektivních pocitů každého z žáků.

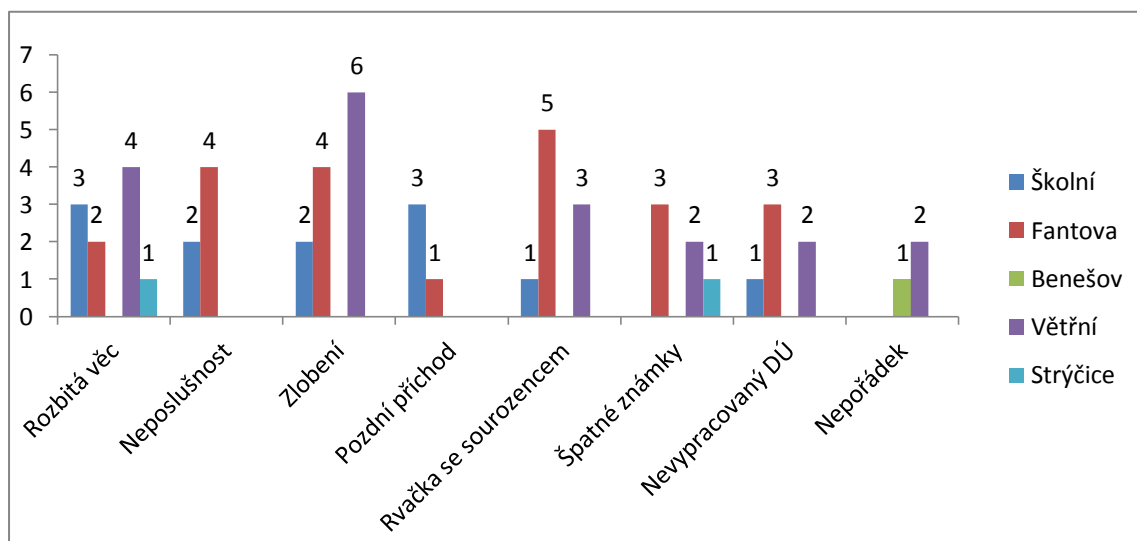
Respondenti uvádějí, že nejčastěji své rodiče rozzlobí svou neposlušností (47 žáků) a nedostačujícími známkami ve školním vzdělávání (38 žáků). Nejméně častými faktory byly rvačky se sourozenci (16 žáků) a pozdní příchody (18 žáků).

Rozdíly mezi chlapci druhých a čtvrtých tříd – daleko více se rodiče na žáky zlobí za jejich neposlušnost, špatné známky ve škole a rostoucí nepořádek. Opačného trendu dosahuje rozbití nějakého předmětu, celkové zlobení a konflikty mezi sourozenci. U dívek naopak narůstá míra zlobení, pozdní příchody a nevypracované domácí úkoly, což vede k nespokojenosti rodičů. Čím dál méně jsou dívky kárány za rozbité předměty, konflikty se sourozenci a nepořádek.

Podle škol jsou chlapci druhých tříd káráni za zlobení na ZŠ Větrní (6), spory se sourozenci na ZŠ Fantova. Ve čtvrté třídě je nejvíce káraných žáků ze ZŠ Fantova. Dívky druhých tříd jsou nejčastěji kárány v ZŠ Fantova za neposlušnost (10), nedostačující známky (9) a nevypracované domácí úkoly (9), podobných hodnot dosahují i žákyně ve čtvrtých třídách.

Chlapci 2. třída

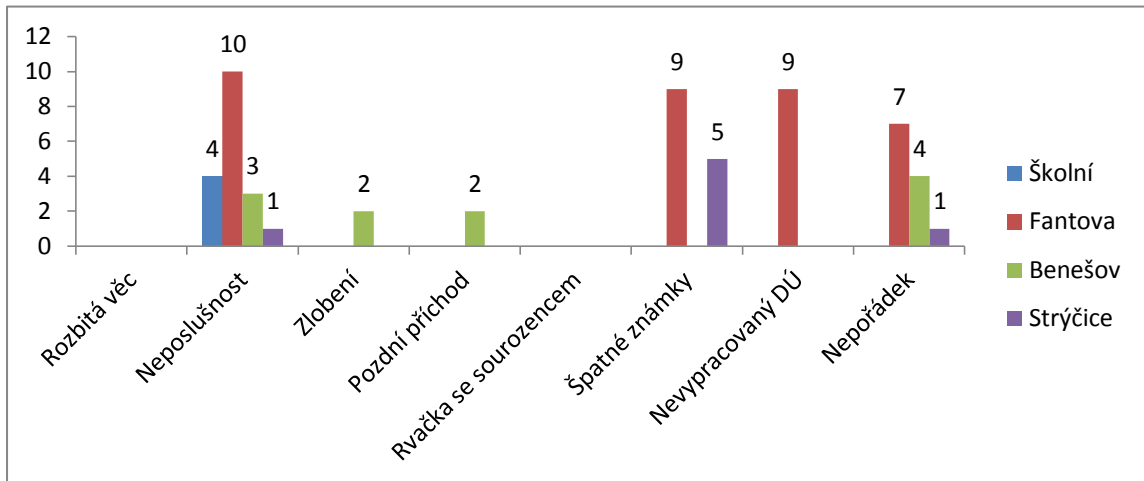
Graf číslo 41: Kvůli čemu se rodiče nejvíce zlobí na chlapce 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 78$

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci 4. třída

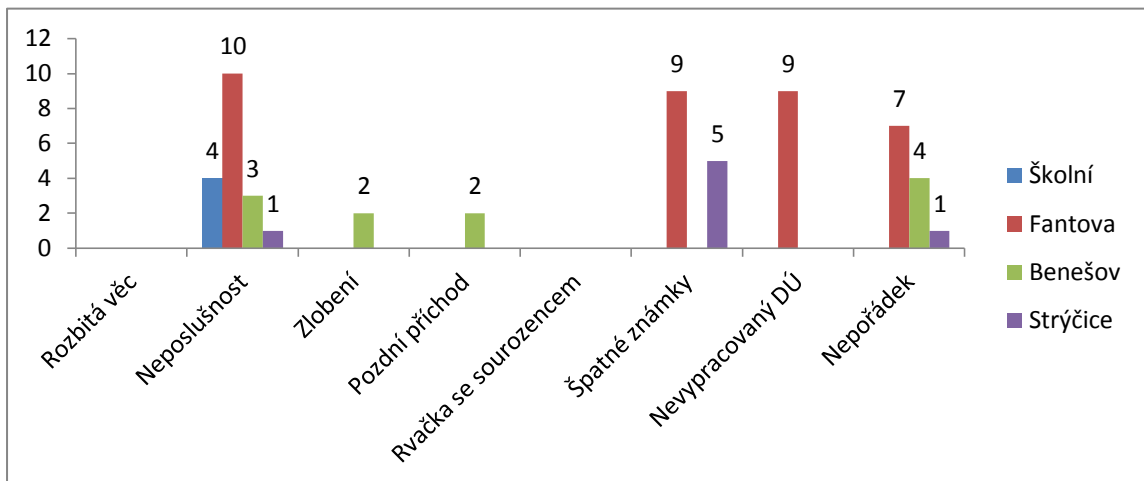
Graf číslo 42: Kvůli čemu se rodiče nejvíc zlobí na chlapce 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 68$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 2. třída

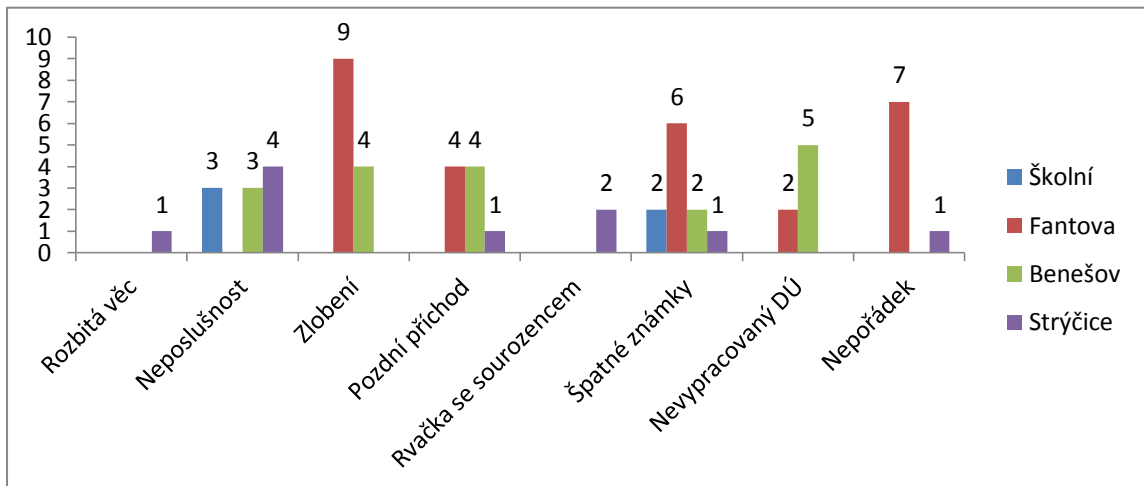
Graf číslo 43: Kvůli čemu se rodiče nejvíc zlobí na dívky 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 63$

Zdroj: vlastní výzkum

Dívky 4. třída

Graf číslo 44: Kvůli čemu se rodiče nejvíc zlobí na dívky 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 66$

Zdroj: vlastní výzkum

6.3.11 Odpověď na otázku číslo 11: Jaký byl nejhorší trest, jaký jsi kdy dostal?

Z mého pohledu patří tato poslední otázka k nejzajímavějším. Jde o subjektivní zhodnocení všech trestů, které dítěti byly uloženy a vybrání jednoho, který se mu jeví jako nejhorší. Nejvíce žáků z dotazované skupiny uvedlo jako nejhorší trest zákaz vycházek (73 žáků z 275). Jako druhé nejhorší tresty skončily zákaz práce a her na počítači (39) a tělesné tresty (38).

Žáci druhých tříd považují za nejhorší trest zákaz vycházek (35 žáků). Pouze jeden žák považuje za nejhorší trest snížení kapesného. Ve čtvrtých třídách dosahuje největší hodnoty zákaz vycházek (38), nejméně časté je klečení na kolenou (1) a stání v koutě (1).

Za nejpřekvapivější tresty považují hrabání listí, posláni dítěte do sklepení a kliky.

Změny trestů u chlapců během školní docházky se vyvíjejí následovně. Trestné psaní zcela mizí, zatím co hodnoty tělesných trestů a povinného úklidu narůstají. U dívek narůstají zákazy vycházek, sledování televize a nuceného úklidu, naopak tělesné tresty se snižují.

Chlapci a dívky 2. třída

Tabulka číslo 2: Nejhorší obdrženy trest chlapců a dívek 2. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 141$

<u>Druhy trestů</u>	<u>Četnost volby u respondentů</u>
<i>Psaní</i>	6
<i>Zákaz PC</i>	16
<i>Zákaz vycházek</i>	35
<i>Klečení</i>	2
<i>Klíky</i>	10
<i>Stání v koutu</i>	5
<i>Jít do sklepa</i>	1
<i>Hrabání listí</i>	2
<i>Zákaz sledování TV</i>	4
<i>Tělesné tresty</i>	5
<i>Snížení kapesného</i>	1

Zdroj: vlastní výzkum

Chlapci a dívky 4. třída

Tabulka číslo 3: Nejhorší obdrženy trest chlapců a dívek 4. tříd (v kumulativních četnostech) $n_i = 134$

<u>Druhy trestů</u>	<u>Četnost volby u respondentů</u>
<i>Úklid</i>	11
<i>Zákaz PC</i>	23
<i>Zákaz vycházek</i>	38
<i>Klečení</i>	1
<i>Stání v koutu</i>	1
<i>Zákaz sledování TV</i>	13
<i>Tělesné tresty</i>	18
<i>Snížení kapesného</i>	3

Zdroj: vlastní výzkum

6 Diskuse

Porovnáním výsledků třech výzkumů (Rotterové a Čápa, Národního institutu dětí a mládeže a vlastního výzkumu), jsem dospěla k následujícím údajům. Při výzkumu Rotterové a Čápa dosáhly nejvyšších hodnot u žáků 8-10 let sporty, pobyt venku, využití médií a četba knih. V hodnocení se proto zaměřuji především na tyto položky i ve dvou dalších výzkumech. Z výzkumu Národního institutu pro děti a mládež z roku 2011 vyplývá vysoká převaha využívání televizní a počítačové techniky, podobných výsledků bylo dosaženo během mého výzkumu. V případě sportu se hodnoty v mém výzkumu oproti hodnotám dosaženým ve výzkumu institutu snižují. Jako třetí mě zajímal počet čtenářů. Vlastním šetřením jsem posunula tuto položku na poslední místo. Zatím co u hodnot z roku 2011 má nejmenší zastoupení pobyt venku.

Při pozorování výsledků dosažených vlastním výzkumem, musím podotknout, že mě některé položky velmi překvapily. V oblasti sportu, který se podle mého očekávání zařadil v oblíbenosti až za počítačovou techniku a sledování televize bylo příjemným zjištěním, že děti i v dnešní době hrají ve velké míře fotbal a tráví čas venku se svými vrstevníky.

Zájem o cizí jazyky, především o anglický jazyk je v dnešní době přirozený a tudíž byla výše těchto hodnot předem očekávána.

Otázky mapující tvoření sbírek byly rozporuplné. Z reakcí dětí při zadávání dotazníku bylo patrné, že někteří příliš nerozumí, co to vlastně sbírka je. Předpokládala jsem v této oblasti spíše sbírky pohlednic, poštovních známek a herních karet, které již několik let budí zájem u dětí mladšího školního věku. Zajímavým zjištěním byly všemožní sbírky hraček, autíček a panenek u žáků druhých tříd a dívek ve čtvrtých třídách. Chlapci čtvrtých tříd se zcela odlišovali od ostatních sbírkami známek a samolepek. Některé děti později uvedli, že do pojmu poštovních známek zahrnuly známky školní.

Důležitou složkou volnočasových aktivit jsou kroužky s odborným vedením. Mezi tyto kroužky, které navštěvuje nejvíce dětí, patří sportovní kroužek a keramika. Sportovní kroužky jsou nejvíce rozšířené v nabídkách škol a mimoškolních zařízení. Keramika je spíše ojedinělá, ale její poptávka roste a větší školy se jí snaží přizpůsobit.

U otázky, která zjišťovala, zda kroužky vybírají rodiče nebo děti, jsem předpokládala spíše volbu ze strany rodičů, popřípadě vzájemnou dohodu mezi dítětem

a rodičem. Výsledky respondentů ale ukazují, že o svém volném čase rozhodují ve velké míře děti sami.

Pokud dítě nenavštěvuje žádný kroužek z důvodu finanční náročnosti, je třeba se zamyslet, zda by se nenašel jiný kroužek ve školním prostředí, který ve většině případů bývá bezplatný.

Volný čas trávený v družinách se podle předpokladů snižuje v závislosti na věku dítěte. Ve čtvrté třídě je dítě samostatné a zvládá dojít domů ze školy sám. Z vlastního pozorování žáků druhých tříd se začíná hranice samostatnosti stále posunovat a rodiče posílají děti domu samostatně již ve druhé třídě.

Trestem, který děti nemají rádi, měl podle mého názoru být zákaz práce na počítači. Za velmi příznivý považuji opačný výsledek, kdy žáci uváděli zákaz vycházek.

Stejně jako z mé vlastní zkušenosti v dětství se i dnes nejvíce rodičů zlobí z důvodu neposlušnosti, zlobení a špatných známek.

Posledním zajímavým bodem byla otázka týkající se nejhoršího trestu, které kdy dítě dostalo. Ve druhých třídách byl nejvýraznější volbou zákaz vycházek. Stejný trest uvedli i žáci čtvrtých tříd. Opět byl předpokladem nejhoršího trestu z mé strany zákaz používání počítače a mobilního telefonu. Výsledky výzkumu jsou pro mě velmi přínosné a z hlediska výchovy ve volném čase příznivé.

Jako velký problém vidím společnosti, které nabízejí své kroužky za velmi vysoké ceny. Tyto nabídky bývají velmi zajímavé a společnosti jejich ukázkou na základních školách získávají pozornost žáků. Setkala jsem se však s množstvím těchto kroužků, které byly neodborně vedené.

Pozitivně vidím zvyšující se nabídky škol, kde jsou kroužky pro žáky mladšího školního věku nejpřístupnější.

7 Závěr

Výchova v rodinách a trávení volného času žáků mladšího školního věku je nejdůležitější složka ovlivňující následnou práci se žáky na základních školách. Děti přejímají postoje a hodnoty od svých rodičů a promítají je do svého chování. Proto je potřeba stále se výchovou v rodinách zabývat, mapovat jaké formy trestů rodiče používají, pokud dítě vůbec trestají.

Obor pedagogiky volného času patří k velmi mladé oblasti, která bude i nadále nabývat na důležitosti. Nabídka zájmových kroužků by měla být velmi pestrá, aby bylo možné co nejlépe v závislosti na temperamentu a zaměření dítěte zvolit ten nevhodnější. Obávám se, aby neustálý nárůst cen zájmových kroužků nevedl k nečinnosti dětí a jejich inklinaci k nepříznivým vlivům part, které hledají zábavu v kouření cigaret a konzumaci návykových látek.

Jedním z výzkumných předpokladů byla závislost aktivit na zaměření školy. Tyto předpoklady se potvrdily. Viditelné byly výsledky zájmu o fotbal a florbal na základní škole Fantova, která se těmito dvěma sportům věnuje. U ostatních škol převládal fotbal nad ostatními sporty, ale jeho hodnoty nebyly nijak vysoké.

Zájem o určité kroužky byl opravdu vyhraněný podle pohlaví i věku respondentů. Dívky se věnují například umělecky zaměřeným kroužkům a plavání, zatím co u chlapců převládá zájem o sport. Zájem o volnočasové aktivity s věkem dětí stále narůstá.

Posledním předpokladem mého výzkumu byla otázka četnosti trestů. Tresty, které ukládají rodiče svým dětem, byly mnohdy velmi originální a jejich četnost byla zastoupena jen jedním respondentem. Za nejzajímavější považuji například poslání dítěte do sklepa. Nejvíce mě překvapil výskyt starého trestu klečení na kolenu. Nejoriginálnějším trestem bych viděla hrabání listů na zahradě. Tento trest nijak dítěti neublíží, naopak bych ho považovala za možnost zlepšení tělesné kondice dítěte. Bohužel se nepotvrdil můj předpoklad snižující se četnosti tělesných trestů. Dokonce lze konstatovat všeobecný růst trestů a zákazů u žáků čtvrtých tříd.

Na knižním trhu i ve veřejných knihovnách lze nalézt širokou škálu nabídek alternativních přístupů při výchově dětí a typy jak nahrazovat tělesné tresty ve výchově. Většina rodičů o této literatuře buď neví, nebo se její četbě nevěnují. Za daleko přínosnější bych považovala uskutečnění seminářů s tímto zaměřením, které by mohli

nabízet nejen mateřské školy a základní školy, ale i další organizace zabývající se životem a vývojem dětí.

Věřím, že se mi podařilo v teoretické části shrnout poznatky, které mohou být užitečné pro utvoření představy o vývoji výchovy a pedagogiky volného času. Výsledky praktické části jsou pro mě podnětem k mé další činnosti v oblasti výchovného působení na žáky mladšího školního věku a změnily můj náhled na soudobou situaci ve výchově k lepšímu.

Seznam použitých zdrojů

1. BACHÁROVÁ, G. Rákoska, či dobré slovo? Jak a proč se v průběhu dějin mění výchova dětí. In *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*. Praha: Portál, 2008, roč. 38, č. 1, s. 36-37.
2. BIDDULPH, S. *Tajemství výchovy šťastných dětí*. Praha: Portál, 1999. 133 s. ISBN 80-7178-334-X
3. ČAPKOVÁ, M. Proč mi to proboha děláš. In *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*. Praha: Avicenum, 2009, roč. 39, č. 1, s.28-29.
4. *Fyzické tresty dětí se zmírňují a jsou méně časté, přesto jsou součástí výchovy*. [online]. 17. 11. 2013 [cit. 22. 5. 2011] Dostupné z <http://www.vasedeti.cz/vychova/vyvoj-a-vychova-predskolaka/fyzicke-tresty-deti-se-zmirnuji-a-jsou-mene-aste-presto-jsou-soucasti-vychovy/>
5. HÁJEK, B. , Hochbauer, B. , Pávková, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7367-473-1
6. *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let*. [online]. 17. 11. 2013 [cit. 2011]. Dostupné z <http://userfiles.nidm.cz/file/KPZ/KA1-vyzkumy/zz-hodnotove-orientace-deti-ve-veku-6-15let.pdf>
7. HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. 176 s. ISBN 80-7178-927-5
8. HORÁKOVÁ, S. Moderní výchova předškoláků. In *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*. Praha: Portál, 2008, roč. 38, č. 1, s. 18-19.
9. JUNGWIRTOVÁ, I. *Pohodoví rodiče-pohodové děti: podporujeme vývoj dítěte*. Praha: Portál, 2009, 173 s. ISBN 978-80-7367-536-3
10. KAPLÁNEK, M. *Výchova a volný čas. Sborník příspěvků 1. Mezinárodní konference o výchově a volném čase*. Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, 2005 89 s. . ISBN 80-7040-849-9
11. LACINOVÁ, L. , Škrdlíková, P. *Dost dobří rodiče, aneb, Drobné chyby ve výchově dovoleny*. Praha: Portál, 2008. 157 s. ISBN 978-80-7367-442-7

12. LIŠKA, V. *Diplomová práce: zpracování a obhajoba* Praha: Ivo Ulrich - Růžičkův statek, 2005. 123 s. ISBN 80-86579-17-4
13. LOUŠKA, J. , NOVÁKOVÁ, J. *Pedagogika a psychologie pro vedoucí mimoškolních kolektivů dětí a mládeže*. Praha : Sdružení Mladých ochránců přírody ČSOP, 2008 30 s. . ISBN 978-80-87221-01-3
14. MATĚJČEK, Z. , Pokorná, M. *Radosti a strasti*. Jihočany: H+H, 1998. 205s. ISBN 80-86022-21-8
15. MATĚJČEK, Z. *Co děti nejvíc potřebují*. Praha: Portál, 2008. 108 s. ISBN 978-80-7367-504-2
16. MERTIN, V. *Výchovné maličkosti: průvodce výchovou dítěte do 12 let*. Praha: Portál, 2011 212 s. . ISBN 978-80-7367-857-9
17. PELIKÁN, J. *Hledání těžiště výchovy*. Praha: Karolinum, 2007. 175 s. ISBN 978-80-246-1265-2
18. PELIKÁN, J. *Výchova pro život*. Praha: nakladatelství ISV, 1997. 108 s. ISBN 80-85866-23-4
19. PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava : Amosium Servis, 1995 234 s. ISBN 80-85498-27-8
20. PELIKÁN, J. *Pomáhat být: otevřené otázky teorie provázející výchovy*. Praha: Karolinum, 2002. 159 s. ISBN 80-246-0345-4
21. PRŮCHA, J. , Walterová, E. , Mareš, J. *Pedagogický slovník 4., aktualizované vydání*. Praha: Portál, 2008. 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8
22. ROTTEROVÁ, B. ,ČÁP, J. *Výchova aktivity mládeže ve volném čase*. Praha: Univerzita Karlova, 1976. 158 s. ISBN
23. ŠPAŇHELOVÁ, I. *Průvodce dětským světem*. Praha: Grada Publishing, 2008 187 s. ISBN 978-80-247-1907-8
24. TĚTHALOVÁ, M. Kolik kroužků je tak akorát? In *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*. Praha: Avicenum, 2009, roč. 39, č. 11, s. 46-47.
25. *Výchovný styl jako stín vlastního dětství*. [online]. 17. 11. 2013 [cit. 19. 4. 1999] Dostupné z < <http://www.rodina.cz/clanek23.htm>> převzato z Matějček, Z. In *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*. Praha: Avicenum, 1999, č.4

26. „ Jak vybrat zájmový kroužek. In *Děti a my: časopis pro rodiče, učitele a pracovníky pomáhajících profesí*. Praha: Avicenum, 2005, roč. 35, č. 4, s. 34.
27. .. Víme, co si děti myslí? In *Učitelské noviny: týdeník pro vlastenecké učitelstvo a přátele školy*. Praha: Josef Král, 2011, roč. 114, č. 31, s. 14-15.

Seznam příloh

(Příloha č. 1)

Dotazník pro 2. a 4. ročník ZŠ

- 1.) *Jsi* a.) holka
 b.) kluk

2.) *Kolik je ti let?* _____

- 3.) *Do školy* a.) chodím pěšky
 b.) jezdím autobusem
 c.) mě vozí autem
 d.) jezdím na kole

4.) *Co děláš, když přijdeš ze školy domů?*

- a.) sleduješ televizi
b.) hraješ hry na počítači
c.) hraješ stolní hry (jako je třeba Člověče nezlob se, pexeso nebo jiné)
d.) hraješ si venku s kamarády
e.) hraješ na hudební nástroj

Na jaký hudební nástroj hraješ?

- f.) čteš si knížku
g.) tancuješ
h.) vyrábíš něco
Ch.) posloucháš rádio, hudbu
I.) sportuješ

Jaký sport tě baví?

- j.) kreslíš, maluješ si
k.) učíš se cizí jazyk

Jaký cizí jazyk se učíš, když nejsi ve škole?

- l.) sbíráš nějaké věci (známky, pohlednice, samolepky nebo něco jiného)
Co sbíráš?
-

m.) dělám něco úplně jiného

Co ještě děláš, když přijdeš ze školy domů?

5.) Chodíš na nějaký kroužek? ANO – NE

Na jaký kroužek chodíš?

6.) Kdo vybíral kroužek, na který chodíš?

- a) Rodiče
- b) Babička nebo děda
- c) Ty sám

7.) Kroužek je

- a) ve škole
- b) v domě dětí a mládeže
- c) v jiném městě
- d) jinde

8.) Pokud nechodíš na žádný kroužek, napiš proč...

- a) Je to moc drahé
- b) Žádný kroužek se mi nelíbí
- c) Musel bych na kroužek jezdit do jiného města
- d) Rodiče ti to nedovolili

9.) Chodíš do školní družiny?

- a) Ne nechodíš
- b) Jen ráno
- c) Jen odpoledne
- d) Ráno i odpoledne
- e) Jen někdy

10.) Co se stane, když neposlechneš maminku nebo tatínka?

11.) *Jaký trest od rodičů nerad dostáváš?*

12.) *Kvůli čemu se maminka a tatínek na tebe nejvíce zlobí?*

13.) *Jaký byl nejhorší trest, který jsi dostal?*
